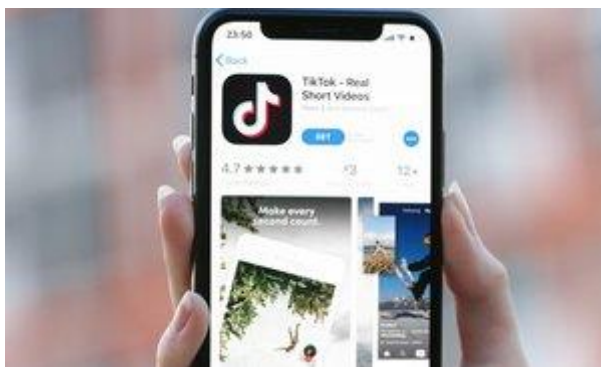

Mestna občina Celje
Komisija Mladi za Celje

TIKTOK IZZIV? NE, HVALA!

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorja:

Nuša Rojc in Maj Valek , 9. razred

Mentorica:

Višnja PRAPROTNIK,
prof. slov. j. in knj. in družbeno moralne vzgoje

Raziskovalno področje: SOCIOLOGIJA

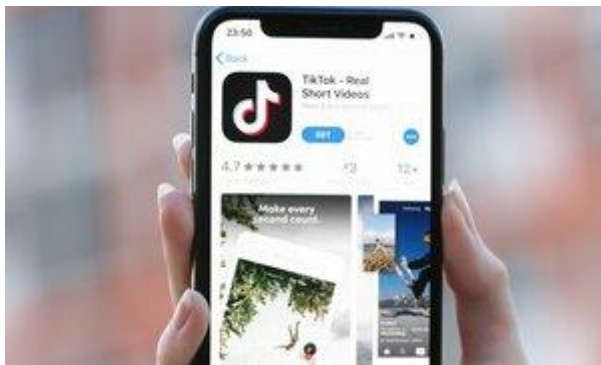
Celje, marec 2023

I. osnovna šola Celje

TIKTOK IZZIV? NE, HVALA!

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorja:

Nuša Rojc in Maj Valek , 9. razred

Mentorica:

Višnja PRAPROTNIK,
prof. slov. j. in knj. in družbeno moralne vzgoje

Raziskovalno področje: SOCIOLOGIJA

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, marec 2023

POVZETEK

Življenja brez spleta si nihče v družbi ne zna predstavljati. Služi nam za zabavo in sprostitev, za komunikacijo, za iskanje informacij in učenje. Žal pa smo v zadnjem času priča različnim zlorabam spletnih omrežij. V raziskovalni nalogi sva poskušala ugotoviti, kako splet poznajo mladi in kako ga uporabljajo. V empiričnem delu raziskovalne naloge sva za pomoč in pogovor prosila dr. Miho Kramlija, opravila sva tudi anketo med učenci od 6. do 9. razreda I. OŠ Celje, saj naju je zanimalo, katera družabna omrežja uporabljajo. Osredotočila sva se na družabno omrežje TikTok, na katerem na mladostnike preži veliko pasti. Predvsem naju je zanimalo, ali najini vrstniki poznajo t. i. spletne izzive, ali so se katerega izmed njih že udeležili ter kaj jih je privedlo do tega. Ker meniva, da na udejstvovanje pri različnih spletnih izzivih vpliva položaj mladostnika v družbi, naju je zanimalo, kako na vrstniške pritiske vpliva dobra samopodoba otroka oz. mladostnika. Z analizo anketnih vprašalnikov sva lahko potrdila oziroma ovrgla hipoteze, ki sva si jih postavila na začetku raziskovanja.

Pri delu sva uporabila naslednje metode: raziskovanje, anketo, intervju in analizo.

Ključne besede: družabno omrežje, TikTok, spletni izziv, samopodoba.

SUMMARY

No one in society can imagine life without the internet. It is used for fun and relaxation, for communication, for finding information and for learning. Unfortunately, we have recently witnessed various abuses of online networks. In this research, we tried to find out how well young people know and use the web. In the empirical part of the research, we asked Dr. Miha Kramli for help, and we also conducted a survey among students from 6th to 9th grade of The 1st Primary School of Celje, because we wanted to know which social networks they use. We focused on the social network TikTok, where there are many pitfalls for young people. In particular, we wanted to know whether our peers were familiar with the online challenges, whether they had taken part in any of them, and what had led them to do so. As we believe that the adolescent's position in society influences his/her participation in different online challenges, we were interested in how the child's or adolescent's good self-image influences peer pressure. By analysing the questionnaires, we were able to confirm or refute the hypotheses we had set at the beginning of our research.

We used the following methods: research, survey, interview and analysis.

Keywords: social network, TikTok, online challenge, self-esteem.

ZAHVALA

*Če ti preostane samo še en dih,
ga porabi za to, da rečeš hvala.*
(Pam Brown)

Zahvaljujeva se vsem, ki so nama pomagali pri nastanku raziskovalne naloge. Hvala učencem, ki so predstavljali anketirano skupino. Pri raziskovalnem delu nama je največ pomagala mentorica Višnja Praprotnik, ki naju je podpirala in usmerjala ter nama bila na voljo za vprašanja, za kar sva ji zelo hvaležna. Hvala tudi dr. Mihi Kramliju, ki nama je namenil svoj dragoceni čas ter z nama delil svoje bogate izkušnje. Zahvaljujeva se tudi vodstvu I. osnovne šole Celje, ki nama je omogočilo raziskovalno delo.

Kazalo

Kazalo grafov	5
Kazalo tabel	6
1 Uvod	1
1. 1 Opis raziskovalnega problema in namen	1
1. 2 Hipoteze.....	1
1.3.1 Metoda dela z viri in literaturo.....	2
1.3.2 Metoda anketiranja in metoda analize	2
1.3.3 Metoda polstrukturiranega intervjuja.....	2
2 Teoretični del.....	3
2.1 Samopodoba in spletni izzivi	4
2.1.2 TikTok izzivi.....	5
2.2 Vzroki spletnih izzivov	6
2.3 Kako pomagati mladostniku, ko se znajde v stiski	7
2.4 Vzroki uporabe Tiktok spletnih izzivov	8
2.5 Mediji o spletnih izzivih na TikToku.....	9
3. Empirični del.....	11
3.1 Intervju s strokovnjakom in njegovi izsledki.....	11
3.2 Analiza anketnega vprašalnika	14
3.2.1 Struktura anketirancev po spolu in razredu	14
3.2.2 Struktura odgovorov na 1. anketno vprašanje.....	15
3.2.3 Struktura odgovorov na 2. anketno vprašanje.....	16
3.2.4 Struktura odgovorov na 3. anketno vprašanje.....	17
4 Sklepne ugotovitve	31
5 Zaključek.....	32
6 Viri in literatura	33
7 Seznam slik	33

Kazalo grafov

Graf 1: Struktura anketirancev po spolu	14
Graf 2: Ali si se že odločil/-a, na katero srednjo šolo bi se vpisal/-a?	15
Graf 3: Če si obkrožil/-a DA, na podlagi česa si se zanjo odločil/-a?	16
Graf 4: Kakšen je bil tvoj učni uspeh v preteklem šolskem letu?	17
Graf 5: Ali imaš občutek, da si v družbi sošolcev sprejet/-a?	18
Graf 6: Ali se za sprejetost trudiš?	19
Graf 7: Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 6. razred	20
Graf 8: Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 7. razred	20

Graf 9: Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 8. razred	21
Graf 10: Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 9. razred	21
Graf 11: Izmed izbranih socialnih omrežji navedi 3, ki jih najpogosteje uporabljaš.....	23
Graf 12: Koliko moraš biti star za uporabo TikToka?	24
Graf 13: Ali poznaš kakšne TikTok spletne izzive?	25
Graf 14: Če si obkrožil DA, ali si že pri katerem sodeloval/-a?.....	26
Graf 15: Si se kdaj pri izvajanju izziva poškodoval/-a?	27
Graf 16: Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 6. razred.....	28
Graf 17: Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 7. razred.....	28
Graf 18: Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 8. razred.....	29
Graf 19: Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 9. razred.....	29

Kazalo tabel

Tabela 1: Število učencev	14
Tabela 2: Ali si se že odločil/-a, na katero srednjo šolo bi se vpisal/-a?	15
Tabela 3: Če si obkrožil/-a DA, na podlagi česa si se zanjo odločil/-a?	16
Tabela 4: Kakšen je bil tvoj učni uspeh v preteklem šolskem letu?	17
Tabela 5: Ali imaš občutek, da si v družbi sošolcev sprejet/-a?	18
Tabela 6: Ali se za sprejetost trudiš?	19
Tabela 7: Katero od naštetih socialnih omrežji poznaš? - 6; 7; 8; 9. razred	22
Tabela 8: Izmed izbranih socialnih omrežji navedi 3, ki jih najpogosteje uporabljaš	23
Tabela 9: Koliko moraš biti star za uporabo TikToka?	24
Tabela 10: Ali poznaš kakšne TikTok spletne izzive?	25
Tabela 11: Če si obkrožil DA, ali si že pri katerem sodeloval/-a?	26
Tabela 12: Si se kdaj pri izvajanju izziva poškodoval/-a?	27
Tabela 13: Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 6; 7; 8; 9. razred.....	30

1 Uvod

1. 1 Opis raziskovalnega problema in namen

Internet in razvoj moderne tehnologije sta sredstvi, brez katerih si današnjega življenja ne bi več mogli predstavljati. Če smo za iskanje informacij še pred desetletjem uporabljali knjižne oblike, je le-te v tem času bolj ali manj splet izpodrinil. Lahko bi rekli, da je knjiga danes neka vrednota, ki jo uporablja posameznik, splet pa nujno zlo, s katerim si pomagamo vsi – mladi in tudi tisti malo manj mladi.

Splet pa ni namenjen le iskanju informacij in učenju, temveč v zadnjem času tudi na nek način druženju, pri čemer morava omeniti, da sta COVID-situacija in odrezanost od pristnega druženja vse skupaj še poslabšala. Ne moremo mimo dejstva, da smo bili predvsem mladi zaradi izolacij in ukrepov v zvezi s koronavirusom (pre)dolgo odrezani od druženja z vrstniki v živo. Ravno iz tega razloga so se socialni stiki prenesli na socialna omrežja.

Predvsem mladostniki smo tisti, ki se mnogokrat svojim vrstnikom in okolici želimo dokazovati. V ta namen večkrat posežemo po računalniku in svoje reakcije, dejanja, izgled ... delimo z »virtualnimi« prijatelji, s katerimi se družimo »virtualno« preko družabnih omrežij.

Teh je veliko. Naj jih omeniva nekaj:

- Facebook,
- TikTok,
- Snapchat,
- Instagram,
- Messenger,
- Discord,
- Twitch,
- Reddit,
- Twitter,
- Tellonym,
- Whatsup,
- Tinder ...

1. 2 Hipoteze

Pred začetkom sva postavila hipoteze, ki sva jih kasneje v empiričnem delu z metodo analize anketnih vprašalnikov in polstrukturiranega intervjuja s strokovnjakom potrdila oziroma ovrgla.

1. hipoteza: Spletni izzivi so v porastu.

2. hipoteza: Učenci I. OŠ Celje spletnih izzivov na TikToku ne poznajo dobro.

3. hipoteza: Večina učencev I. OŠ Celje se še ni udeležila spletnega izziva.

4. hipoteza: Spletnih izzivov se poslužujejo mladi s šibkejšo samopodobo.

5. hipoteza: S pravočasnim ozaveščanjem mladih lahko spletne izzive preprečimo, in sicer predvsem s pogovorom.

1. 3 Metode raziskovalnega dela

Pri izdelavi raziskovalne naloge sva uporabljala naslednje metode:

- metoda dela z viri in literaturo,
- metoda anketiranja in metode analiziranja,
- metoda polstrukturiranega intervjuja.

1.3.1 Metoda dela z viri in literaturo

V teoretičnem delu sva delala predvsem s pisnimi viri. Pri zbiranju podatkov sva si pomagala s strokovno literaturo in spletnimi članki, ki so obravnavali spletna omrežja.

1.3.2 Metoda anketiranja in metoda analize

V empiričnem delu sva uporabila anketiranje. Sestavila sva anketni vprašalnik, ki je bil namenjen učencem od 6. do 9. razreda. Z anketo sva preverjala, ali lahko potrdiva hipoteze, ki sva jih postavila na začetku raziskovanja. Po reševanju anketnih vprašalnikov, sva izločila neveljavne. Zbrane podatke in odgovore sva vpisala v preglednice. Rezultate sva predstavila v obliki grafov, pod njimi pa sva zapisala analizo le-teh.

1.3.3 Metoda polstrukturiranega intervjuja

V empiričnem delu sva uporabila tudi polstrukturirani intervju. Na začetku sva postavljala bolj splošna vprašanja, postopoma pa specifična. Natančna formulacija vprašanj in njihov vrstni red sta bila prepuščena nama – izpraševalcema.

2 Teoretični del

Spletne izzive lahko definiramo kot neke vrste vabila k opravljanju različni dejanj, s katerimi se posamezniki pokažejo okolici. Običajno jih posnamejo in delijo na spletu s svojimi »virtualnimi« prijatelji. Količina spletnih izzivov se je razširila sorazmerno z uporabo interneta. Izzivi se spreminjajo dnevno, prav tako se dnevno pojavljajo novi.

Spletni izzivi imajo lahko pozitivno ali negativno vlogo. Pozitivno lahko spletni izzivi vplivajo predvsem, če imamo v mislih branje, druženje in učenje ter razvijanje različnih spretnosti. Pri posamezniku lahko spodbujajo ustvarjalnost in gibanje, razvijanje različnih veščin in koncentracije, koristno izrabo časa, nudenje pomoči ... Mnogokrat so izzivi s pozitivnim predznakom tudi zabavni, česar pa ne moremo trditi za negativne spletne izzive. Pri objavi tovrstnih izzivov na spletu moramo biti pozorni, da ne objavimo česa, tudi v ozadju ne, s čimer bi lahko komur koli škodovali. Pozorni moramo biti na varovanje zasebnosti.

Negativni spletni izzivi so tisti, pri katerih lahko izvajalci poškodujejo sebe ali druge ali celo ogrozijo kako življenje, bodisi svoje bodisi drugo. Lahko bi rekli, da govorimo o nevarnih dejanjih.

Negativne značilnosti spletnih izzivov so naslednje: povzročajo strah, povzročajo gnus, zahtevajo, da jih izvedeš, ali pa si deležen groženj, če jih ne želiš izvesti, ponižujejo in žalijo, povzročajo nasilje, spodbujajo k dejanjem, pri katerih se lahko poškoduješ, ogrožajo življenje (<https://safe.si/neprimerne-in-nezakonite-vsebine/spletni-izzivi>, pridobljeno 12. 1. 2023).

Na nevarnost spletnih izzivov nas opozarjajo številne organizacije. Ena izmed teh je tudi safe.si, ki med drugim podaja uporabne nasvete za varno izvajanje spletnih izzivov:

Izzivov, pri katerih obstaja najmanjša možnost, da bi se lahko poškodoval, nikoli ne izvajaj sam. Vedno naj bo poleg še nekdo, ki bo lahko pomagal, če bo šlo kaj narobe.

Izvajanje negativnih izzivov in izzivov, v katere te prepričujejo ali silijo drugi, tebi pa povzročajo slabe občutke, ti odsvetujemo. Zaupaj svojim občutkom, saj so pravi zate.

Noben izziv ni vreden tega, da zanj tvegaš svoje življenje. Imej se rad in se izogibaj nevarnim izzivom. Zmage, premagovanje strahu in občutke adrenalina lahko dosežeš tudi na varne načine.

Preden se lotiš izziva, dobro premisli, ali je izziv pozitiven ali negativen in ali je nevaren.

Pritisk vrstnikov k sodelovanju v nevarnih izzivih je lahko zelo hud. Si želiš sodelovati, da bi se dokazal ali ugajal drugim? Ni ti treba! Vso pravico imaš do zaščite svojih meja, do občutka varnosti, do tega, da rečeš NE. Reči NE takšnemu pritisku je največji izraz poguma, je pravo upornišvo.

Če si v dvomih o izzivu, se o njem pogovori z nekom od odraslih.

Če vidiš, da se je nekdo lotil nevarnega izziva, mu povej, da ogroža sebe in naj tega raje ne stori.

Družabna omrežja večinoma ne dopuščajo posnetkov nevarnih izzivov, zato takšne posnetke prijavi (<https://safe.si/neprimerne-in-nezakonite-vsebine/spletni-izzivi>, pridobljeno 12. 1. 2023).

2.1 Samopodoba in spletni izzivi

Vzgoja otrok za uporabo spleta in novodobne tehnologije se začne v ranem otroštvu. Strokovnjaki na safe.si opozarjajo, da se le-ta začne v trenutku, ko otrok prvič sede za računalnik oz. vzame v roke mobilni telefon ali igralno konzolo (<https://safe.si/starsi/internet-in-vzgoja>, pridobljeno 22. 1. 2023). Prav tako opozarjajo na pomembnost pogovora z otroki o uporabi medijev. Starši sami nudijo dober zgled otroku pri uporabi novih tehnologij. Dejanja staršev imajo namreč zelo velik vpliv na otroka, ki želi starša v vsem posnemati (<https://safe.si/starsi/internet-in-vzgoja>, pridobljeno 22. 1. 2023), pri čemer ni potrebno, da so starši strokovnjaki na tem področju. Stik z računalniki in internetom v dobi do treh let pri otroku strokovnjaki odsvetujejo. V predšolskem obdobju naj bo stik namenjen igri in učenju, ki vzpodbujajo otroško radovednost in ustvarjalnost (npr. igre z glasovno aktivnostjo otroka, kot so enciklopedije živali, strojev ..., vsebina naj bo nadzorovana). Otrokom v času osnovne šole do 12. leta starosti naj bo splet na voljo za iskanje informacij. Starši naj se poslužijo starševskega nadzora aplikacij in otrokovo aktivnost nadzorujejo. To je čas za družinski pogovor o varni rabi interneta. Za mladostnike od 12. leta starosti naprej naj bi bil splet dodaten vir informacij, ob čemer mora biti jasno, da na spletu preži nanje veliko nevarnosti:

»Virtualni svet mladostnikom predstavlja dodaten vir informacij o sebi, spremembah, ki se jim dogajajo, vir informacij o oblikovanju samopodobe, tudi spolne identitete. Preko interneta iščejo stike in z njimi eksperimentirajo, hkrati pa ohranjajo že obstoječe stike s svojimi »realnimi« vrstniki. S pretirano kontrolo ali omejevanjem spletnih stikov bomo dosegli le upor najstnika ter izgubili dragoceni zaupni stik z njim. Odraslih, ki boste zgolj prepovedovali in kritizirali brez praktičnih osnov poznavanja interneta, namreč otrok ne bo resno sprejel in se bo počutil prikrajšanega« (<https://safe.si/starsi/internet-in-vzgoja>, pridobljeno 24. 1. 2023).

In kakšna je povezava med samopodobo, spolno identiteto, mestom v družbi, kar zadeva mladostnika? V nadaljevanju se bova osredotočila na vzroke za lotevanje spletnih izzivov.

Z odraščanjem pride pri posamezniku tudi do sprememb razvoja in vedenja. V najbolj občutljivem obdobju odraščanja pride do težav s samopodobo. Slednjo definiramo kot posameznikovo doživljanje samega sebe. Gre za skupek odnosov, ki jih posameznik zavestno ali nezavedno vzpostavlja do samega sebe.

»Samopodoba (samopojmovanje, identiteta) je sklop zaznav, misli in predstav o sebi, o tem, kdo in kaj smo. Je vse tisto, kar si mislimo o sebi, o svojih sposobnostih, lastnostih, svojem telesu, možnostih v življenju, uspehih in neuspehih ... Samopodoba se sicer nanaša na osebnost, saj pomeni človekovo zrcaljenje osebnosti – njenih telesnih, vedenjskih in duševnih vidikov. Prav zato, ker je samopodoba subjektivna zaznava osebnosti, izključuje osebnost kot objektivni pojav, ne velja pa nasprotno, saj osebnost obsega tudi samopodobo« (<https://www.psihoterapija-ordinacija.si/osebnost-in-odnosi/osebnost/osebnost-in-samopodoba>, pridobljeno 1. 2. 2023).

Samopodobo lahko razdelimo na samospoštovanje in samozavest. Ko govorimo o samozavesti, imamo pred očmi občutke, ki nas prevzemajo, ko smo pri nečem uspešni, občutke zadovoljstva in prepričanja vase in v to, kar počnemo. Je prepričanje v to, da nekaj zmoremo in znamo. Samospoštovanje pa na drugi strani pomeni, da se sprejemamo takšne, kakršni smo, in da smo vredni nekega uspeha in spoštovanja s svoje strani in s strani okolice.

Samopodoba vpliva na mnoga življenjska področja, na to, kako uspešni smo v šoli, kakšne odnose z ljudmi imamo, kako se počutimo v svoji koži in kakšno je naše duševno zdravje. Če imamo dobro samopodobo, lahko izkoristimo svoje potenciale, znanja in kompetence. Z dobro samopodobo dosegamo zastavljene cilje.

Ločimo več vrst samopodobe, ki jih povzemava po spletnem članku LilInštituta:

- telesna samopodoba (predstave o telesnih sposobnostih in zunanji podobi, oblikovane velikokrat na podlagi dojemanja okolice, sprejemanja informacij in podob iz virtualnega in medijskega sveta),
- socialna ali medosebna samopodoba (prepričanja, zaznave okolice oz. vrstnikov oz. odnosov z vrstniki, družino ...),
- čustvena samopodoba (predstave o svojem čustvovanju in dojetanju, o izražanju in obvladovanju čustev),
- šolska (akademska) samopodoba (prepričanje o svojih sposobnostih, ki se začne razvijati že v otroški dobi, najprej pri izobraževanju, potem v poklicu) (<https://www.psihoterapija-ordinacija.si/osebnost-in-odnosi/osebnost/osebnost-in-samopodoba>, pridobljeno 1. 2. 2023).

2.1.2 TikTok izzivi

V nadaljevanju sva predstavila najpogostejše TikTok izzive, ki se jih poslužujejo mladostniki. Omeniti je potrebno, da je TikTok omrežje eno najbolj priljubljenih med mladostniki in otroki. Žal smo bili v zadnjem času večkrat priča nevarnostim in posledicam tovrstnih izzivov, saj se mladi ne zavedamo, kako nevarni so lahko ti izzivi, starši pa morda ne dovolj poučeni o samih izzivih. Mladostnik se določenega izziva največkrat loti zaradi želje po dokazovanju med vrstniki, zaradi potežitve potrebe po adrenalinu, iz občutka pomembnosti ...

Najpogostejši TikTok izzivi so:

- Blackout challenge (izziv izgube zavesti): je izziv, ki od posameznika zahteva, da si okoli vratu zadrigne pas, in sicer tako močno, da omedli. Pri tem naj se posameznik posname. O poškodbah in tudi smrti pri tem so poročali mnogi svetovni mediji, omeniti velja italijansko deklico, ki je ob tem početju umrla. In ni bila edina.
- Pass out challenge (izziv omedlevice): je podoben izziv kot blackout challenge, le da pri tem posameznik do nezvesti stresa glavo, kar pa lahko povzroči hude poškodbe možganov.
- Gorilla glue challenge: je izziv, pri katerem si posameznik v lase ali na telo, večkrat na obraz ali na zobe, s sekundnim oz. zelo močnim lepilom prilepi kak predmet.
- Silhouette challenge (izziv silhuete): je izziv, pri katerem posameznik posname svojo silhueto v zapeljivi (seksi) pozi, pri čemer uporabi poseben (običajno Snapchatov) filter za zatemnitev. Izziva se običajno udeležijo dekleta, ki se ob tem slečejo ali ostanejo pomanjkljivo oblečena, saj se ne zavedajo, da njihova silhueta ob odstranitvi filtra postane vidna fotografija.
- Milk crate Challenge (izziv z zaboji za mleko): je izziv, pri katerem posameznik v piramido zлага zaboje z mlekom in hodi po njih.

- Tooth filing Challenge (izziv piljenja zob): je izziv ravnanja ali krajšanja neenakomerno dolgih zob s pilico za nohte.
- Skull breaker Challenge (lomilec lobanj): je izziv, pri katerem posameznik skoči visoko v zrak, dva druga pa ga brcneta v noge, tako da pade na hrbet in z zadnjim delom glave udari ob tla.
- Penny Challenge (izziv s kovancem): je izziv, pri katerem posameznik iz vtičnice za slab centimeter potegne vtikač in v luknjo, ki nastane, spusti manjši kovinski predmet (npr. kovanec), kar pa povzroči električno iskro ali celo ogenj.
- Kylie lips Challenge (Kylijene ustnice): je izziv, pri katerem sodelujejo predvsem dekleta. Ta tekmujejo, kateri bo bolje uspelo doseči ustnice, kakršne ima Kylie Jenner. Dekleta to počnejo tako, da na ustnicah držijo stekleničko (npr. embalažo zdravil), iz katere izsesajo zrak ter tako ustvarijo vakuum. Poleg tega, da izziv povzroča bolečin, ima lahko tudi hujše posledice, kot so otekline, podplutbe, brazgotine in trajna iznakaženost ustnic (Tadeja Zabret <https://www.iskreni.net/najbolj-nevarni-tiktok-izzivi-ki-imajo-lahko-hude-posledice/>, pridobljeno 18. 1. 2023).
- Blue whale Challenge (izziv sinjega kita): je izziv, ki se širi po družabnih omrežjih in cilja predvsem na mlade. V dneh opravljanja izziva jih nagovarja k različnim nalogam, skozi katere je Budejkin s skupino pomočnikov ugotavljal, katere od njih je mogoče psihološko manipulirati. Igra se imenuje Sinji kit, ker je ta vrsta kitov med drugim znana po tem, da namenoma nasede na obalo, da umre. Večina mladih je z igro, ko so se začeli nenavadni izzivi, prenehala. Tisti, ki so vztrajali, so dobivali vse nevarnejše izzive, med njimi denimo rezanje kože na lastnem telesu in ubijanje živali. Da so dokazali, da so izziv opravili, so morali objaviti videoposnetek početja (z š <https://www.dnevnik.si/1042771658>, pridobljeno 22. 1. 2023).

Izzivov je še mnogo več. Omeniva naj še: izziv z ognjem, elektronsko ovratnico za pse, očesne bliskavice, spotikanja, soli in ledu, solni izziv, korona virus izziv ...

2.2 Vzroki spletnih izzivov

Mladostnik se v želji, da bi ustrezal okolici, vrstnikom, loti takšnih ali drugačnih izzivov. Vodi ga prepričanje, da mora nekaj dokazati sebi, da se mora postaviti pred vrstniki, pokazati, česa vse je sposoben, kako drzen je lahko, katere meje bo upošteval in katere bo prestopil. Mnogokrat hoče izstopati, saj si s svojo drugačnostjo gradi ime. V teh željah se lahko loti tudi spletnih izzivov, ki jih v današnjem času povsem brez težav najde na internetu. K spletnim izzivom ga lahko vodijo duševne stiske, slabo razvite sposobnosti komunikacije, nizka splošna samopodoba in samozaupanje, slabo razvite veščine za reševanje težav, želja po vsečnosti, občutki nemoči, želja po adrenalinu, pretirano dolgočasje, pričakovanja doma in v šoli, občutek prezrtosti, osamljenosti, težave pri vzpostavljanju odnosov, zavrnitve s strani vrstnikov, slabi odnosi z vrstniki, depresije, doživljanje medvrstniškega nasilja in še bi lahko naštevali. V teh primerih si mladostniki upamo več.

O spletnih izzivih sva brala tudi na spletni strani MiPi-ja (Medijske in informacijske pismenosti), ki o le-teh pravi sledeče: »Pogosto se jim namreč ti nevarni izzivi vsaj na začetku zdijo zabavni in v njih nevarnosti ne prepoznajo. Mladi se tudi radi primerjajo z drugimi oziroma sami sebi dokazujejo sposobnost premagovanja neprijetnih občutkov. Družbeno priznanje s strani vrstnikov je tako zagotovo eden najpomembnejših motivacijskih dejavnikov. Samo sodelovanje pa je pogosto tudi posledica pritiska vrstnikov ali znak mladostniškega uporništva. Težava nastane pri posnemanju tako nevarnih izzivov, ki lahko predstavljajo resno tveganje za nastanek poškodb, tudi življenjsko ogrožajočih.« (<https://www.mipi.si teme/medijska-pismenost/prepoznajte-fenomen-nevarnih-izzivov-na-druzabnem-omrezju-tiktok>, pridobljeno 5. 2. 2023)

2.3 Kako pomagati mladostniku, ko se znajde v stiski

S. Covey navaja številne izzive sodobnega časa, s katerimi se spoprijemajo najstniki: stres v šoli, sporazumevanje s starši, bombandiranje s strani javnih občil, dramatični zmenki, zlorabe, nasilneži, zasvojenost, depresija in pritisk najstnikov (Covey 2006).

Človek je naravnan tako, da v osnovi, kadar je sam, nikoli ne pomisli, da bi naredil kaj zlobnega. Ko pa se mladostnik znajde v okolju vrstnikov, in ko nastane pritisk, pa se njegovo početje lahko hitro spremeni. Da se temu upremo oz. zoperstavimo, potrebujemo dober obrambni mehanizem, pri čemer so ključnega pomena priprava, močan oporni sistem in pogum, ki ga posameznik potrebuje v tistem trenutku.

Sestavni deli obrambnega mehanizma so po Coveyu naslednji:

- priprava (pomembno je, da se na pritiske najstnikov ob določeni situaciji pripravimo, kar pomeni, da si naredimo spisek reakcij ob pritiskih – kaj bomo naredili, če nas nekdo izsiljuje, če nam ponudi drogo, če nas sili v določeno početje ...),
- močan oporni sistem (predstavlja ga naša okolica – tesni prijatelji, družina, s katerimi si zastaviš skupne cilje in deliš odgovornost, jim zaupaš),
- trenutni pogum (pogum, da se zoperstaviš vrstniškemu nasilju, povezan s samopodobo).

Kako lahko odrasli pomagajo, ko se mladostnik znajde v stiski? Nasvete povzemava po Neonu Ministrstva RS za zdravje: Najpomembnejši je občutek, s katerim otroku oz. mladostniku pokažejo, da jih zanima. Zaupanje, da bodo odrasli mladostniku stali ob strani in mu pomagali, je prvi korak k pomoči. Mladostnika naj odrasli poslušajo in slišijo ter mu dajo občutek, da je prav, da govori o svojih stiskah, da je razkrivanje stiske znak poguma in prvi znak k izhodu. Pomembno je, da otrok sam določa tempo pogovora in da govori s svoje perspektive. Odrasli naj ga predvsem poslušajo in ne silijo z nasveti oz. mu le-te ponudijo, da jih izbere sam, ali pa ga usmerijo na ustrezne inštitucije, ki se s tem ukvarjajo.

K. Kocbek v članku Kako govoriti o izzivih na spletu ponuja naslednje nasvete: »Z mladimi se odprto pogovarjajmo o tem, kar vidijo in doživijo na spletu. Povejmo, na kaj vse lahko naletijo, kako se lahko s tem sami spoprijemajo in da se lahko obrnejo na nas, če jim je ob čem,

kar vidijo, neprijetno. Opozorimo jih na skupine na družabnih omrežjih, ki so pozitivno naravnane do samopoškodbenega in samomorilnega vedenja. Skupaj z njimi se o tem odprto pogovorimo, vprašajmo jih, kaj je po njihovem mnenju razlog, da nekdo takšno skupino ustanovi, in skupaj z njimi iščimo rešitve, kam in na koga bi se oseba v stiski lahko obrnila, namesto da bi se vključila v takšno skupino. Vprašajmo jih, kako bi se odzvali, če bi jih kdo povabil v kakšno sumljivo zaprto skupino ali jih nagovarjal k sodelovanju pri različnih izzivih. Starejše otroke in mladostnike spodbujajmo, da se vživijo tudi v kožo tistega, ki bi povabilo morda sprejel. Vprašajmo jih, kaj bi bil po njihovem mnenju lahko razlog, da se nekdo za to odloči. Preverimo, ali otrok/mladostnik pozna načine, kako prijaviti neprimerno vsebino na internetu in kako blokirati uporabnike. Načnimo problematiko lažnih novic na spletu, učimo ga, kako jih prepoznati, kako preverjati dejstva na spletu.«

(<http://www.programneon.eu/kako-govoriti-o-izzivih-na-spletu/>, pridobljeno 7. 2. 2023)

Kocbekova priporoča, da odrasli skupaj z otroki oz. mladostniki pregledajo nastavitve zasebnosti ter jih opozorijo na pasti javnih profilov ter družbenih omrežij, saj na slednjih nepridipravi načrtno iščejo mladostnike v stiski, ker so ti za tovrstne izzive bolj dojemljivi. Iz literature, ki sva jo pregledala, lahko povzameva, da so bistvenega pomena pogovor odraslih z mladostniki (pri tem odrasli spoznajo tudi, kateri spletni izzivi so v modi), krepitev samopodobe in samozavesti otrok, da se bodo znali zoperstaviti vrstnikom, krepitev kritičnega gledanja na svet in vrednotenja le-tega, opolnomočenje, preventivno ozaveščanje o uporabi spletnih aplikacij in družabnih omrežij, o spletnih izzivih ter posledicah le-teh in, nerada priznava, nadzorovanje uporabe spleta.

2.4 Vzroki uporabe TikTok spletnih izzivov

TikTok je spletno družbeno omrežje, namenjeno deljenju videoposnetkov in fotografij. Uporablja se za ustvarjanje kratkih plesnih videov na plejbek, zabavnih videov in posnetkov talentov ... Po podatkih iz leta 2020 naj bi to družabno omrežje uporabljalo 690 milijonov aktivnih uporabnikov, aplikacija pa naj bi bila na mobilnike nameščena več kot dvemilijardikrat, pri čemer moramo poudariti, da je podatek star dobri dve leti in pol in da je podatek o uporabnikih mnogo večji.

TikTok je spletno družbeno omrežje namenjeno ustvarjanju, deljenju in ogledovanju kratkih video posnetkov. Gre za kratke posnetke z glasbeno spremljavo, ki lahko trajajo največ eno minuto. Uporabniki te posnetke ustvarijo s pomočjo mobilne aplikacije, ki nudi tudi različne snemalne učinke in filtre. Aplikacija je na trge zunaj Kitajske vstopila leta 2017 ter med mladimi kmalu zatem postala zelo popularna. Leta 2019 je bila aplikacija TikTok označena za sedmo najpogostejše prenašano aplikacijo v zadnjem desetletju

(<https://www.programneon.eu/tiktok-priloznost-za-ucenje-ali-zakladnica-nevarnih-idej/> , pridobljeno 15. 2. 2023)

TikTok ima starostno omejitev. Posluhujejo se ga lahko posamezniki, stari 13 let ali več, pri čemer morajo tisti pod 18 let podati soglasje staršev. Žal pa se mnogokrat zgodi, da so uporabniki mnogo mlajši, saj je pri registraciji dovolj le klik za starostno omejitev, ki je največkrat zlagana, in klik za soglasje staršev.

2.5 Mediji o spletnih izzivih na TikToku

O TikTok izzivih veliko izvemo tudi iz medijev. Kakšna je poučenost ljudi, nama ni znano. Objavlja nekaj povezav do člankov, ki so bili objavljeni na spletu:

- na 24ur.com: Nevarni izzivi na TikToku zahtevali mlada življenja (<https://www.24ur.com/novice/slovenija/tik-tok.html>, pridobljeno 6. 2. 2023),
- na aktivni.si: Starši, pozor: To so nevarni TikTok trendi, ki so se jih lotili otroci po celem svetu (<https://aktivni.metropolitan.si/zdravje/starsi-pozor-to-so-nevarni-tiktok-trendi-ki-so-se-jih-lotili-otroci/>, pridobljeno 8. 2. 2023),
- na monitor.si: Smrti otrok zaradi TikTok izzivov (<https://www.monitor.si/novica/smrti-otrok-zaradi-tiktok-izzivov/221093/>, pridobljeno 10. 2. 2023),
- na n1slo: Na Hrvaškem več najstnikov hospitaliziranih zaradi zasuka mod. Je kriv TikTok? (B. S. <https://n1info.si/magazin/nov-nevaren-izziv-na-tiktoku-najstniki-zaradi-zasuka-mod-pristali-v-bolnisnici/>, pridobljeno 10. 2. 2023),
- na zurnal24.si: Nevarni izzivi na TikToku: Posledice so hude, več jih je pristalo v bolnišnici (I. H. <https://www.zurnal24.si/svet/nevarni-izziv-na-tiktoku-posledice-so-hude-vec-jih-je-pristalo-v-bolnisnici-342189>, pridobljeno 10. 2. 2023),
- na dnevnik.si: Smrtno nevarni izzivi na TikToku: dušenje, tablete, drveči vlak in lizanje školjke (Tamara Krivec <https://www.dnevnik.si/1042950003>, pridobljeno 6. 2. 2023),
- na lokalec.si: Je smrtonosni izziv na TikToku terjal življenja sedmih otrok? Tožbe zaradi izziva se vrstijo ... (<https://lokaliec.si/novice/je-smrtonosni-izziv-na-tiktoku-terjal-zivljenja-sedmih-otrok-tozbe-zaradi-izziva-se-vrstijo/>, pridobljeno 6. 2. 2023),
- na apple.com: Smo postali družba TikTok izzivov? Od plesnih korakov, smrtno nevarnega skakanja po železniških tirih do piljenja zob (<https://podcasts.apple.com/ie/podcast/smo-postali-dru%C5%BEba-tiktok-izzivov-od-plesnih-korakov/id384358533?i=1000544896972>, pridobljeno 8. 2. 2023),
- na maribor24.si: Pri naših sosedih več hospitalizacij zaradi zasuka mod, gre za TikTok izziv? (<https://maribor24.si/kronika/pri-nasih-sosedih-vec-hospitalizacij-zaradi-zasuka-mod-gre-za-tiktok-izziv>, pridobljeno 12. 2. 2023),
- na siol.net: Nevarni izziv s TikToka. Številni otroci pristali v bolnišnici (K. M. <https://siol.net/novice/svet/nevaren-izziv-s-tiktoka-stevilni-otroci-pristali-v-bolnisnici-video-588439>, pridobljeno 12. 2. 2023),
- na hop.si: Starši tožijo TikTok, potem ko je zaradi nevarnega izziva umrlo več otrok (BoriSe <https://hop.si/2022/07/13/starsi-tozijo-tiktok-potem-ko-je-zaradi-nevarnega-izziva-umrlo-vec-otrok/>, pridobljeno 13. 2. 2023),

- na mariborinfo.si: TikTok izziv štajerskih gimnazijcev: V učilnici se je znašel celo kanu (<https://mariborinfo.com/novica/lokalno/tiktok-izziv-stajerskih-gimnazijcev-v-ucilnici-se-je-znasel-celo-kanu/394414>, pridobljeno 14. 2. 2023),
- na portal24.si: TikTok širi nevaren trend. Psi lahko postanejo agresivni. (A. K. <https://portal24.si/video-tiktok-siri-nevaren-trend-psi-lahko-postanejo-agresivni/>, pridobljeno 14. 2. 2023),
- na slovenskenovice.si: Sedem otrok tragično umrlo v smrtonosnem izzivu na TikToku (A. G. <https://www.slovenskenovice.si/kronika/na-tujem/tragicno-je-sedem-otrok-izgubilo-zivljenje-v-smrtonosnem-izzivu-na-tiktoku/>, pridobljeno 16. 2. 2023).

To je le nekaj oz. peščica člankov iz medijev, na spletu jih najdemo še veliko, vendar to ni predmet najine raziskovalne naloge. Lahko pa zatrdiva, da na to temo v zadnjem času lahko najdemo veliko informacij, kar morda nakazuje na hipotezo, v kateri trdimo, da so TikTok izzivi v porastu.

3. Empirični del

V tem delu sva najprej predstavila polstrukturirani intervju z dr. Miho Kramlijem, nato pa sledijo rezultati in analiza ankete »**Anketni vprašalnik o predvidenih vzrokih uporabe TikTok izzivov**«, v kateri je sodelovalo 216 učencev od 6. do 9. razreda I. osnovne šole Celje.

3.1 Intervju s strokovnjakom in njegovi izsledki

O pasteh interneta in zasvojenosti z le-tem sva govorila s strokovnjakom **dr. Miho Kramlijem**, vodjem Centra za zdravljenje odvisnosti v Novi Gorici, psihoterapevtom iz edine slovenske javnozdravstvene ambulante za zdravljenje nekemičnih odvisnosti. Gospod Kramli ima na tem področju bogate izkušnje, njegovi »pacienti« pa predstavljajo populacijo celotnega življenjskega obdobja od 6. do nekje 86. leta starosti. S pogovorom nama je odprl še drug zorni kot najine raziskovalne naloge.

Kakšne starosti so po navadi vaši obravnavanci?

Od 6. do 84. leta je razpon. Najstarejša gospa je imela 84 let, najmlajša deklica pa 8 let in prav ta je imela težave s TikTocom. Ona je, ne da bi starši vedeli, med poletnimi počitnicami pred dvema letoma tudi do šestih zjutraj skorajda dva meseca sledila izzivom in navodilom na tik toku, potem pa so se po nekem spletu okoliščin pojavile njene fotografije in posnetki na spletu in nekdo je to prepoznal. Ta zadeva je prišla na sodišče in ta zadeva je tako kruta ... Potem sem dobil iz odvetniške pisarne in sodišča ter policije nekje 5–6 centimetrov širokih dosjejev in tam so bili posnetki, fotografije, grimase, ples ... Deklica je bila pri osmih letih spolno zlorabljenka preko spleta. Dejansko je bila tudi psihično in čustveno. Če bi lahko pokazal te fotografije in posnetke, sploh ne bi mogli verjeti, da je kaj takega možno. No, zakaj pa to govorim? Ker moramo vsi skupaj doumeti, da ne gre le za časovno omejitev dostopa do nove tehnologije, ampak tudi za prostorsko omejitev nove tehnologije. Torej nek 8-, 12-, 15-letnik ne more imeti v sobi na dosegu takih orodij, ki ga lahko psihično, čustveno, racionalno popolnoma sesujejo.

Se vam zdi omenjen primer najhujši, kar ste ga do zdaj imeli, ali ste se kdaj srečali s hujšim?

Vsak primer je težak in je zelo težko meriti, kateri je najhujši. Prej sem omenil 84-letno gospo, ki je preživela Auschwitz. Ona se je zaradi svoje osebne stiske, osamljenosti in grozot, ki jih je preživela, začela zatekati v beg, kajti socialna omrežja ter igre na srečo so ji tukaj pomenili neko zdravljenje, beg pred stresom, ki ga ni predelala, torej njej grozote, ki jih je preživela, niso izzvenele. Če hočemo torej zdaj tehtati, kaj je hujše, gotovo ima 8-letni otrok še več pred seboj, gospa pa je v zreli dobi. Če bi zdaj to tehtali, bi rekel, da je to težji primer zaradi tega, ker ima ta otrok še vse pred seboj.

Na kakšen način pa pomagata zasvojenim mladostnikom s podobnimi primeri, kot je bila ta deklica?

V primeru te deklice se pojavi vprašanje, kako da starša nista opazila, da je bila hči skoraj dva meseca do 5-ih, 6-ih zjutraj na TikToku, da nista opazila, da ni prespana, da postaja razdražljiva ... Torej tukaj gre za odsotnost starševstva in je potrebno začeti delati na družinski dinamiki. Ena od nemških raziskav kaže, da v družinah ni več na prvem mestu človek, ampak monitor. Namreč, če se pokvari ali izgubi telefon ali računalnik, je veliko močnejši čustveni izziv, kot pa če eden močno zboli ali za več časa odpotuje. Torej tu pomagamo s partnersko, družinsko, individualno ter skupinsko terapijo. Naše zdravljenje poteka približno 3 leta. Se pravi – cel proces zdravljenja obsega vse te sklope in traja kot omenjeno 3 leta. Seveda pa marsikaterega problema ni možno ambulantno rešiti. To pomeni, da 1–2 uri terapije ne zadoščata. Če je nekdo 7–8 ur dnevno izpostavljen npr. TikToku ali drugim socialnim omrežjem, ne more 2 uri na teden terapije spremeniti človekovih vedenjskih vzorcev. V takih primerih se potem doma poslužujemo terapevtskih skupnosti ali stanovanjskih skupin ali eko vasi, ki živijo na naraven način, da se vzpostavi abstinenca od nove tehnologije. Zdaj je tudi Zelo pogost je tudi pojav dvojne diagnoze, to pomeni, da ljudje, ki pretirano uporabljajo novo tehnologijo in tudi socialna omrežja, lahko zapadejo v depresijo ali druga psihiatrična obolenja in zaradi pretirane uporabe nove tehnologije duševno zbolijo. Temu pravimo torej dvojna diagnoza. V teh primerih pa mora tak zboleli mladostnik/otrok/odrasel biti deležen tudi psihiatrične obravnave. Za mlade je predvsem psihoterapevtski oddelk za mlade v Ljubljani, tako da se hkrati zdravi tudi ta duševna motnja in zasvojenost s socialnimi omrežji in novo tehnologijo. Pogostokrat ljudje zavračajo zdravljenje, v takih primerih pa se sproži postopek obveznega zdravljenja, to pa naredi tim, osebni zdravnik, socialni delavec in psihiater, terapevt ... odvisno od okoliščin. Tim torej sestavljajo ljudje, ki so s tem človekom že delali. No, in to gre potem do sodišča, ki odloči – zdaj govorim za mladoletne, pri katerih pa ta postopek hitro teče. Torej – vse je odvisno od primera. Če gre za blago obliko, lahko težave rešimo ambulantno, če gre pa za težjo obliko, pa so namestitve v kakšnih institucijah.

Ali se mladostniki pogosto upirajo danim rešitvam oziroma ali ste bili kdaj priča uporom ali zavrnitvi zdravljenja?

Seveda. Od 100 zasvojenih z drogo so trije nasilni, od 100 zasvojenih s socialnimi omrežji in tehnologijo pa 37. Torej nekemična zasvojenost povzroča dosti večji, burni odziv zavrnitve pomoči, tako da smo sami presenečeni nad tem, koliko je skritega nasilja v družinah. Starši, partnerji, sorodniki lažje najdejo pomoč tistim, ki jemljejo drogo. Ni jim tako nerodno, ni jih tako sram. Pri nekemični zasvojenosti pa je ogromno skrivanja in prekrivanja, vendar ko to bruhne v neko tako agresijo, da je razbito stanovanje, fizični pretepi ..., tega ni možno več skrivati, tako da naletimo na zelo burno zavračanje zdravljenja: »To ni moj problem,« »Drugi potrebujejo pomoč,« »Ne, jaz nisem nor, drugi so nori ...« Zavračanje je tukaj zelo izrazito. Največkrat pridejo, ker je odločilo sodišče ali ultimat družine ali svetovalna služba, pri odraslih tudi delodajalci. Torej – nek pritisk je od zunaj, da se odločijo za zdravljenje. Torej ja, je zavračanje. In zelo težko je potem, če nekdo ne sodeluje pri terapiji, dobiti neke rezultate.

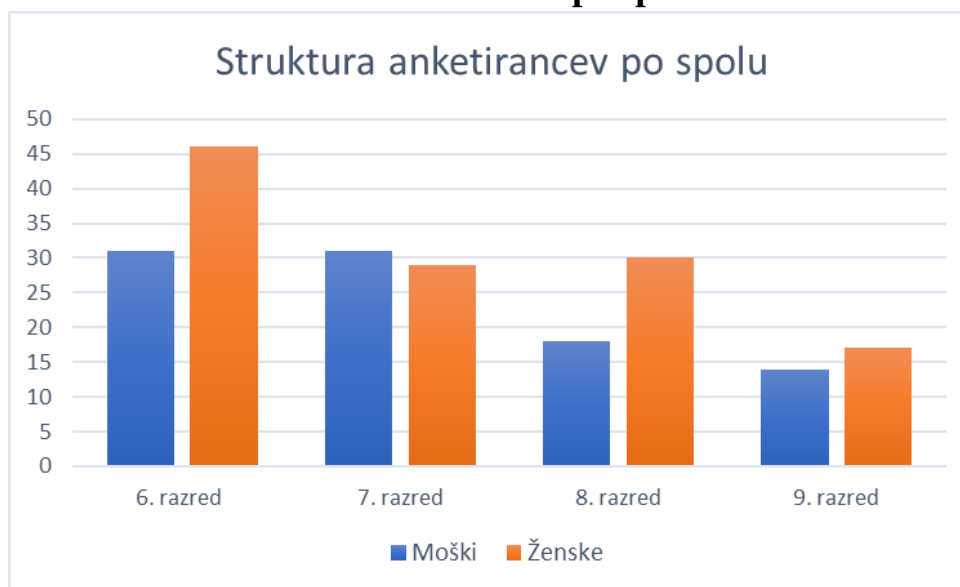
Ste že kdaj prišli do kakšnega primera, kjer se vam je zazdelo, da ga ne morete več rešiti s svojimi metodami?

Ja, jaz delam v centru, kjer je zelo malo uspeha. Zasvojenosti je zelo težko premagovati. Tukaj ni edini cilj pomagati zasvojencu, ampak tudi okolici, se pravi, če ima žena zasvojenega moža, je potrebno pomagati tudi ženi in otrokom. Gre za sestavljanje celotne družine in včasih je boljše, da en prst odleti, kot pa vseh pet, in če dosežemo to, da odleti le eden, smo že veliko naredili. Je pa res, da če nekdo da 3 leta zdravljenja skozi, govorimo o več kot 70-odstotni uspešnosti, da ta človek abstiniira. Se pravi, da je sposoben sedaj reči »ne« socialnim omrežjem, da niso prevladujoča, da ne vplivajo na njegovo življenje. Večina pa tega 3-letnega programa ne zmore ter se vrne v pogosto še težjo obliko zasvojenosti.

3.2 Analiza anketnega vprašalnika

V zvezi z vzroki za udeležbo mladostnikov pri spletnih izzivih sva se odločila, da v januarju med vrstniki, učenci od 6. do 9. razreda I. OŠ Celje, izvedeva anketo, s katero bi ugotovila, katere spletne izzive učenci poznajo, kakšno vlogo pri tem igra posameznikova samopodoba ter ali so se s katerim spletnim izzivom že srečali.

3.2.1 Struktura anketirancev po spolu in razredu

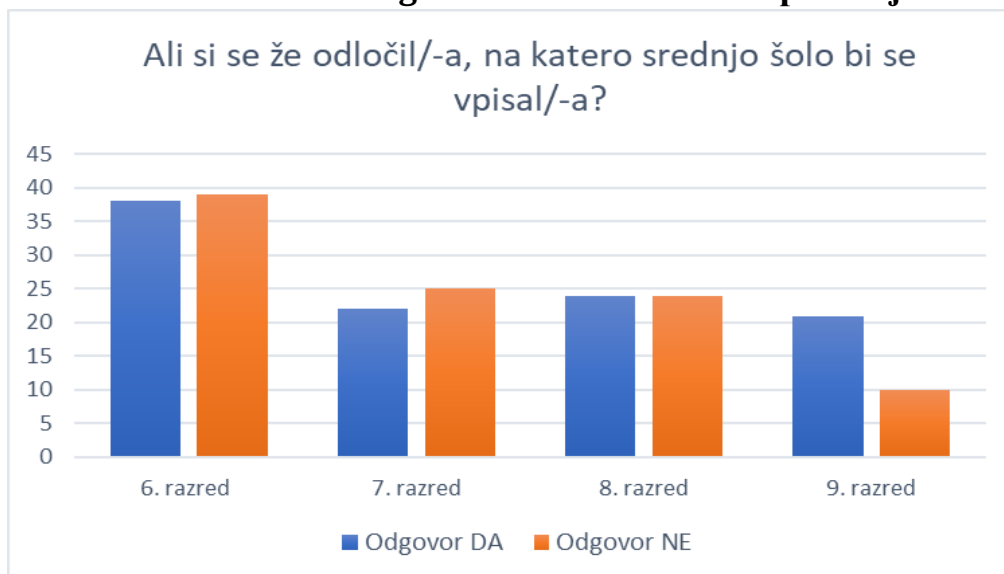
Graf 1: Struktura anketirancev po spolu

Spol	Število učencev	%
6. razred	77	36
7. razred	60	28
8. razred	48	22
9. razred	31	14
SKUPAJ	216	100

Tabela 1: Število učencev

V raziskavo smo vključili 216 učencev od 6. do 9. razreda I. osnovne šole Celje. Od tega je bilo 94 moških in 122 žensk oziroma 44% moških in 56% žensk. Število učencev med razredi je zelo različno, saj so ponekod 3 oddelki, ponekod pa sta samo 2.

3.2.2 Struktura odgovorov na 1. anketno vprašanje

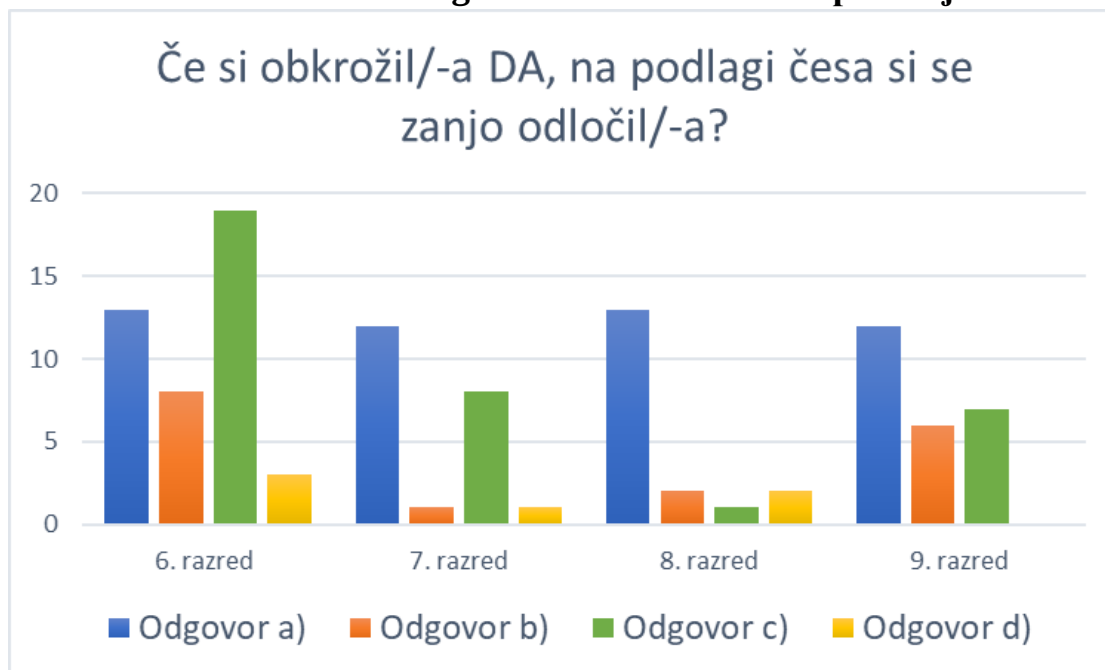
Graf 2: Ali si se že odločil/-a, na katero srednjo šolo bi se vpisal/-a?

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
DA	38	22	24	21	51
NE	39	25	24	10	49
SKUPAJ	77	47	48	31	100

Tabela 2: Ali si se že odločil/-a, na katero srednjo šolo bi se vpisal/-a?

51 % anketiranih učencev je povedalo, da so se že odločili za srednjo šolo, kar je presenetljivo, saj večina odgovorov izhaja iz 6. razreda, za katerega še ni pričakovati, da vedo, na katero srednjo šolo se bodo vpisali. V nasprotju pa 49 % še ne ve, na katero srednjo šolo se bodo vpisali. Seveda so odgovori odvisni od razreda in števila učencev. Najbolj presenetljiv je rezultat v 9. razredu, kjer kar tretjina učencev svoje izbire še nima v času izpolnjevanja ankete.

3.2.3 Struktura odgovorov na 2. anketno vprašanje

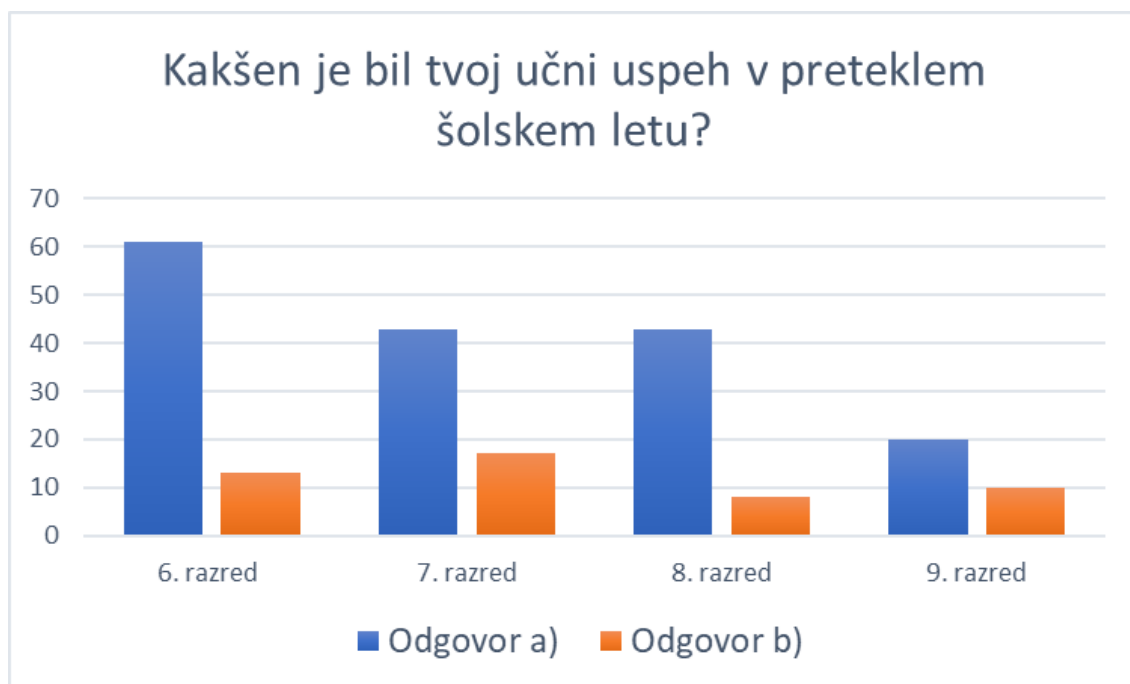
Graf 3: Če si obkrožil/-a DA, na podlagi česa si se zanjo odločil/-a?

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
a)	13	12	13	12	47
b)	8	1	2	6	16
c)	19	8	1	7	32
d)	3	1	2	0	5
SKUPAJ	43	22	18	25	100

Tabela 3: Če si obkrožil/-a DA, na podlagi česa si se zanjo odločil/-a?

Vse anketirancev, ki so pri prvem vprašanju odgovorili, da že vedo, na katero srednjo šolo se bodo vpisali, smo vprašali, kakšen je razlog za določeno srednjo šolo. 47 % je obkrožilo odgovor a, ki pove, da hočejo tja zaradi zelenega poklica, 16 % je obkrožilo odgovor b, ki govori o finančnih ali drugih ugodnosti za izbor šole, 32 % je bilo za odgovor c, ki so ga obkrožili tisti, ki se bodo odločili za šolo zaradi področja, na katerem so dobri in 5 % za odgovor d, s katerim sva dovolila navesti svoj drugi razlog. Med njimi so bili »Dobra šola je«, »Ker se lahko odločim za kateri koli poklic«, »Ne tej šoli je več možnih poklicev«, »Zaradi tega, ker še ne vem, kaj bi počel« in »Najboljša šola«. Od izbir je najbolj prevladoval prvi odgovor, kar pomeni, da je veliko učencev že izbralo poklic, ki jih veseli.

3.2.4 Struktura odgovorov na 3. anketno vprašanje

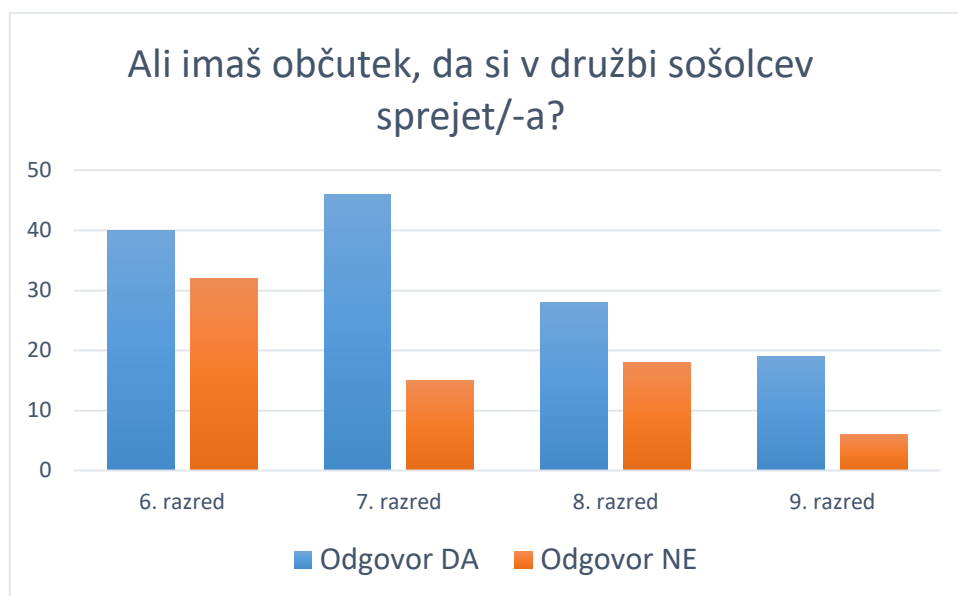
Graf 4: Kakšen je bil tvoj učni uspeh v preteklem šolskem letu?

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
a)	61	43	43	20	78
b)	13	17	8	10	22
SKUPAJ	74	60	51	30	100

Tabela 4: Kakšen je bil tvoj učni uspeh v preteklem šolskem letu?

73 % učencev je odgovorilo, da so s svojim učnim uspehom zadovoljni in niso imeli nobenih večjih problemov s šolo v preteklem letu. 27 % pa se je strinjalo, da njihov učni uspeh ni tako dober v preteklem šolskem letu, kot so si želeli, da bi bil.

3.2.5 Struktura odgovorov na 4. anketno vprašanje

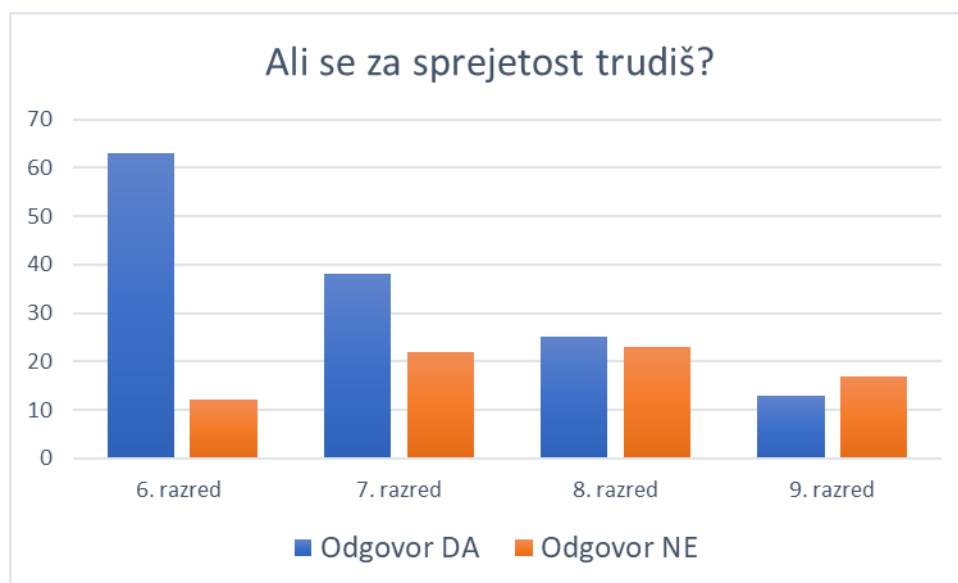
Graf 5: Ali imaš občutek, da si v družbi sošolcev sprejet/-a?

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
DA	66	51	39	27	87
NE	10	9	5	4	13
SKUPAJ	76	60	44	31	100

Tabela 5: Ali imaš občutek, da si v družbi sošolcev sprejet/-a?

87 % anketirancev je povedalo, da so v družbi sošolcev ali sosošolcev sprejet in nima nobenih težav v družbi. Na drugi strani pa 13 % pravi, da se v družbi počutijo izpodrinjene oziroma se počutijo nelagodno.

3.2.6 Struktura odgovorov na 5. anketno vprašanje

Graf 6: Ali se za sprejetost trudiš?

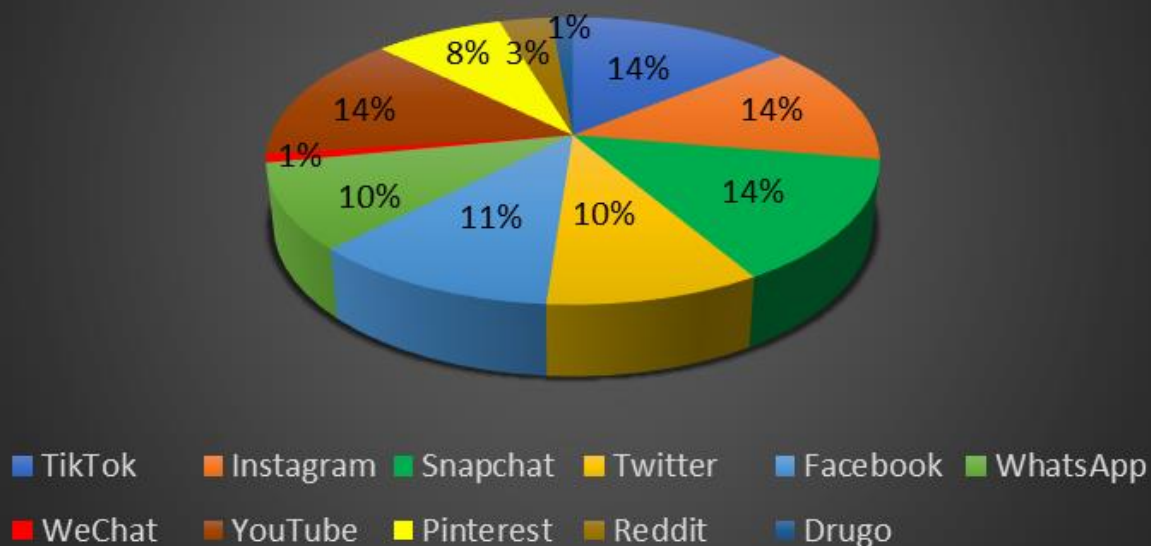
Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
DA	63	38	25	13	65
NE	12	22	23	17	35
SKUPAJ	75	60	48	30	100

Tabela 6: Ali se za sprejetost trudiš?

65 % anketirancev je odgovorilo, da se za sprejetost v družbi trudijo. Podatek nam pove, da poleg večine, ki so sprejeti v družbi, se za sprejetost trudijo na najrazličnejše načine. Zanimivo je, da po najinih predvidevanjih se za sprejetost najbolj trudijo učenci v 6. razredu, ki še nimajo dokončno zgrajene samopodobe. Učenci, ki se za sprejetost ne trudijo, pa predstavljajo 35 %. Pričakovano je takšnih največ v 9. razredu, kjer imajo že boljšo samopodobo kot šestošolci.

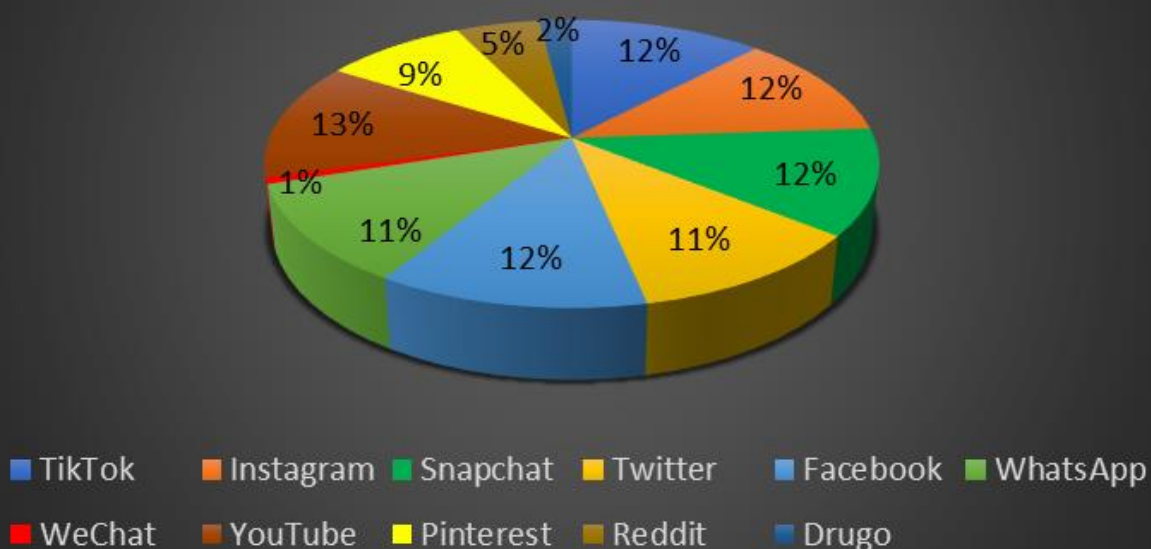
3.2.7 Struktura odgovorov na 6. a anketno vprašanje

Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 6. razred

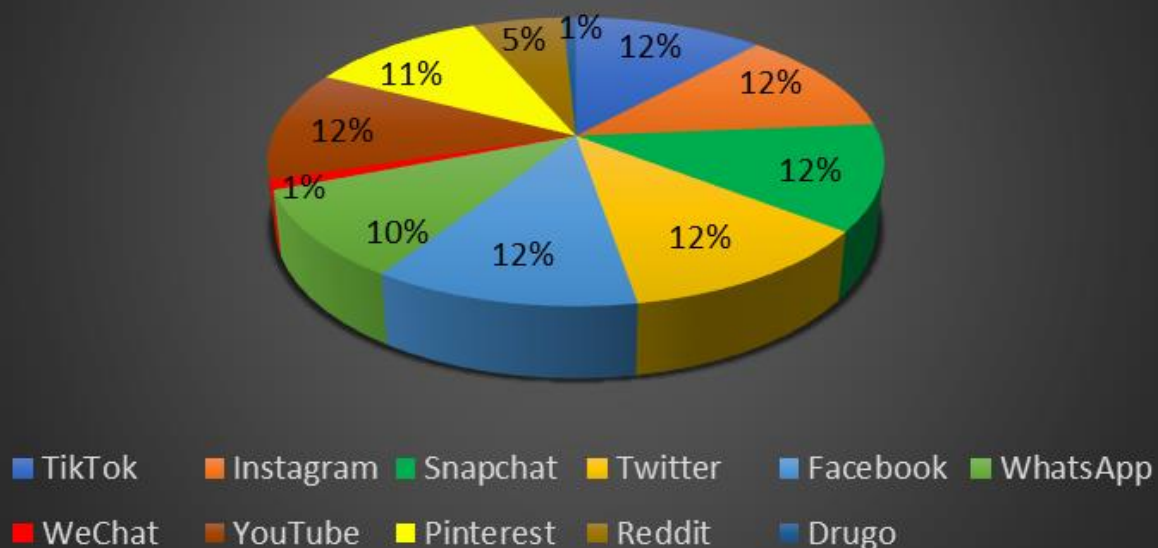
Graf 7: Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 6. razred

Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 7. razred

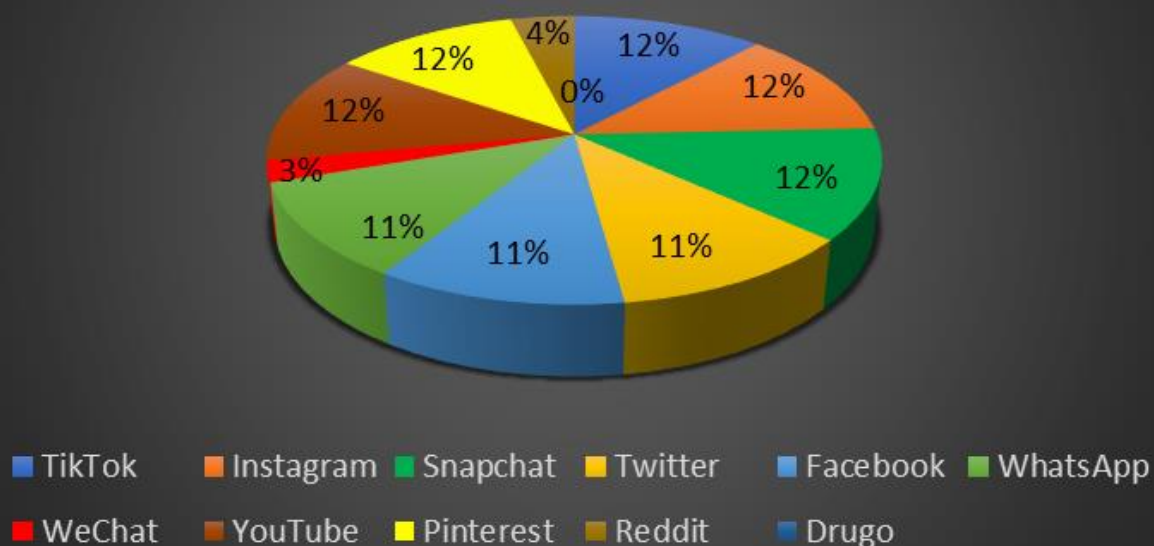
Graf 8: Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 7. razred

Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 8. razred

Graf 9: Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 8. razred

Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 9. razred

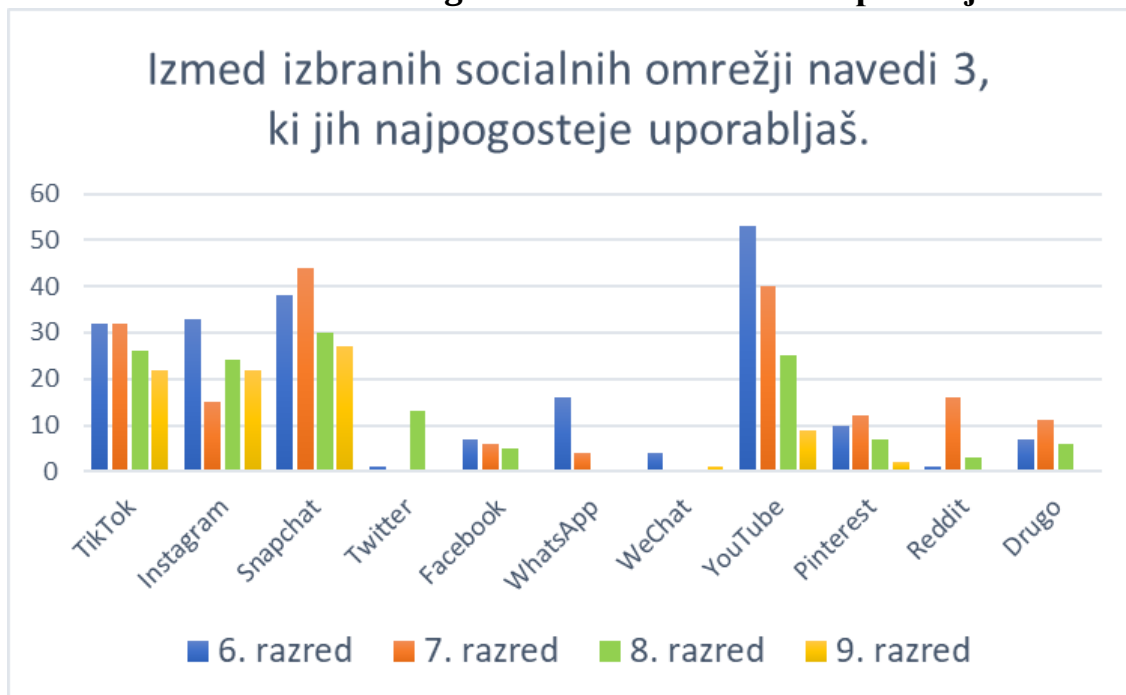
Graf 10: Katero od navedenih socialnih omrežji poznaš? - 9. razred

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
TikTok	73	53	44	30	3
Instagram	71	52	44	31	12
Snapchat	72	52	44	31	13
Twitter	50	48	44	28	8
Facebook	58	53	44	28	12
WhatsApp	50	49	37	27	10
WeChat	5	3	4	6	1
YouTube	75	58	46	31	14
Pinterest	42	39	41	29	9
Reddit	17	23	21	10	7
Drugo	7	9	3	0	1
SKUPAJ	520	439	372	251	100

Tabela 7: Katero od naštetih socialnih omrežji poznaš? – 6., 7., 8., 9. razred

S tem vprašanjem sva izvedela, kakšno je poznavanje učencev o socialnih omrežjih. 13 % učencev pozna TikTok in Snapchat, 12 % pozna Instagram in Facebook, 8 % pozna Twitter, 10 % anketirancev pozna WhatsApp, kar 1 % pozna WeChat in omrežja, ki tukaj niso omenjena, vendar so ji dopisali, 14 % od 100 % pozna YouTube, 9 % pozna Pinterest, 7 % pa pozna Reddit. Pod drugo spadajo naslednja socialna omrežja: Viber, Massanger, Wink, Discord, Be real, Tinder, Teams, Twitch, Dtube. Najbolj poznano omrežje je YouTube sledita mu Tik Tok in Snapchat.

3.2.7 Struktura odgovorov na 6. b anketno vprašanje

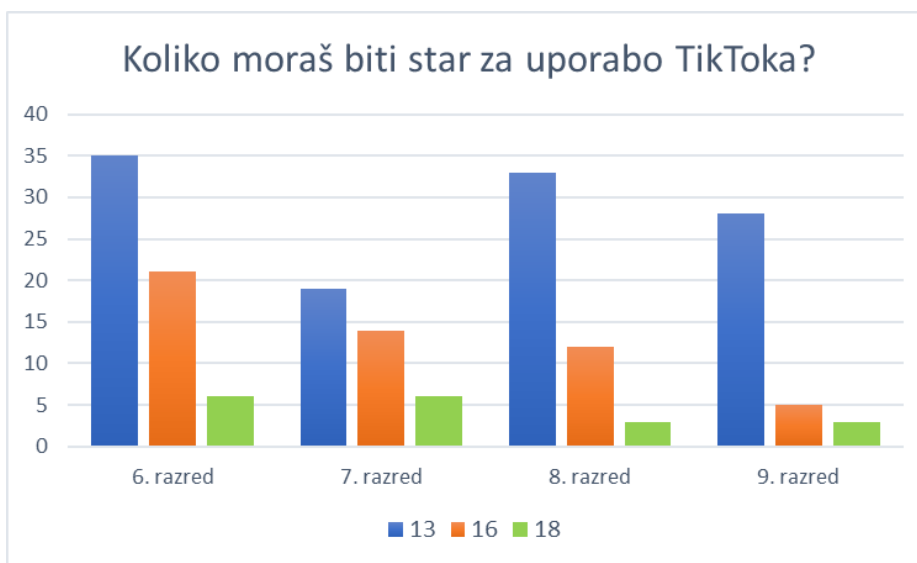
Graf 11: Izmed izbranih socialnih omrežji navedi 3, ki jih najpogosteje uporabljaš.

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
TikTok	32	32	26	22	18
Instagram	33	15	24	22	16
Snapchat	38	44	30	27	23
Twitter	1	0	13	0	2
Facebook	7	6	5	0	3
WhatsApp	16	4	0	0	3
WeChat	4	0	0	1	1
YouTube	53	40	25	9	21
Pinterest	10	12	7	2	6
Reddit	1	16	3	0	3
Drugo	7	11	6	0	4
SKUPAJ	202	180	139	83	100

Tabela 8: Izmed izbranih socialnih omrežji navedi 3, ki jih najpogosteje uporabljaš.

Graf 11 in Tabela 8 predstavljata podatke o vprašanju, ali katere od teh socialnih omrežji uporabljajo. 18 % uporablja TikTok, 16 % učencev ima na elektronski napravi Instagram, 23 % uporablja Snapchat, 2 % anketirancev uporablja Twitter, 3 % uporablja kar Facebook, WhatsApp in Reddit, 1 % uporablja WeChat, kar 21 % uporablja YouTube, 6 % uporablja aplikacijo Pinterest in 4 % spada pod drugo. Pod drugo spadajo še aplikacije: Viber, Teams, Twitch, Be real, Discord, Tinder. Rezultati se štejejo za veljavne rezultate. Najbolj naložena aplikacija med 6. in 9. razredi je Snapchat sledita mu YouTube in nato Tik Tok.

3.2.8 Struktura odgovorov na 7. anketno vprašanje

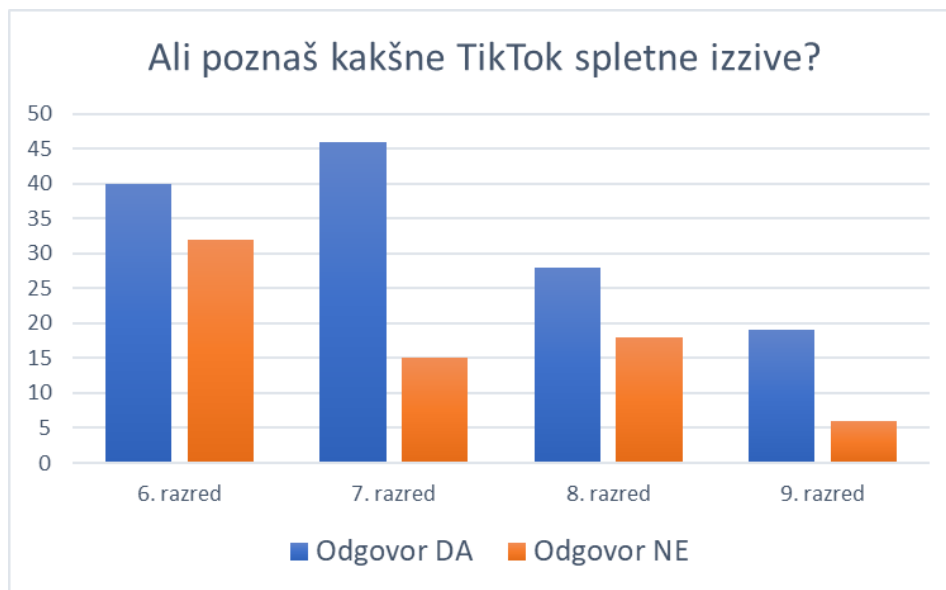
Graf 12: Koliko moraš biti star za uporabo TikToka?

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
13	35	19	33	28	62
16	21	14	12	5	28
18	6	6	3	3	10
SKUPAJ	62	39	48	36	100

Tabela 9: Koliko moraš biti star za uporabo TikToka?

62 % anketirancev meni, da moraš biti za uporabo Tik Toka star 13 let, 28 % meni 16 let in 10 % pravi, da je potreben biti star 18 let. Največ učencev misli, da si lahko TikTok posnameš pri 13 letih, kar seveda ne drži. Glede na prejšnji graf veliko učencev pozna starostno mejo uporabe TikToka.

3.2.9 Struktura odgovorov na 8. a anketno vprašanje

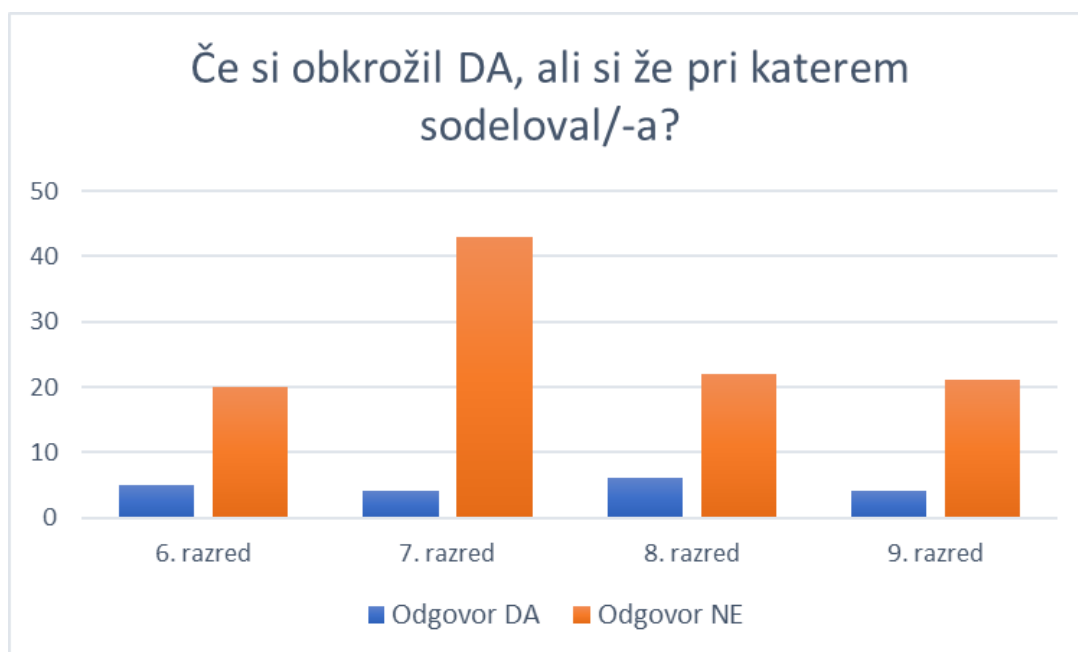
Graf 13: Ali poznaš kakšne TikTok spletne izzive?

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
DA	40	46	28	19	65
NE	32	15	18	6	35
SKUPAJ	72	61	46	25	100

Tabela 10: Ali poznaš kakšne TikTok spletne izzive?

65 % anketirancev je povedalo, da so za tako imenovane spletne izzive že slišali in jih poznajo. Ostalih 35 % pa še spletnih izzivov ne pozna. Največ jih ne pozna v 6. razredu, kar je po svoje tudi razumljivo.

3.2.9 Struktura odgovorov na 8. b anketno vprašanje

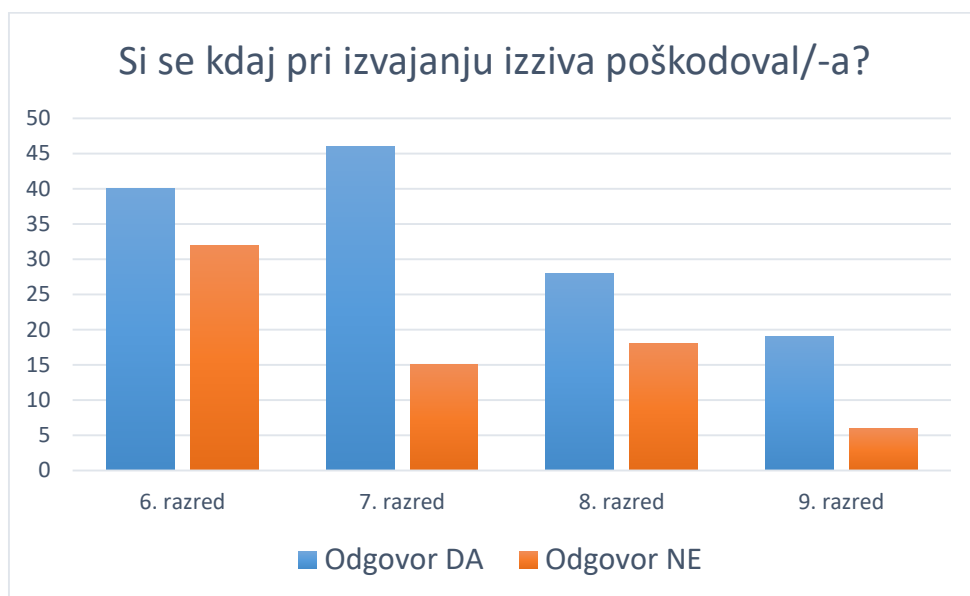
Graf 14: Če si obkrožil DA, ali si že pri katerem sodeloval/-a?

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
DA	5	4	6	4	15
NE	20	43	22	21	85
SKUPAJ	25	47	28	25	100

Tabela 11: Če si obkrožil DA, ali si že pri katerem sodeloval/-a?

Vse tiste, ki so pri grafu 13 in tabeli 10 obkrožili DA, sva nadalje vprašala, ali so že pri teh izzivih sodelovali. Samo 15 % je povedalo, da so sodelovali pri kakšnem spletnem izzivu. Kar 85 % pa še pri spletnih izzivih niso sodelovali.

3.2.9 Struktura odgovorov na 8. c anketno vprašanje

Graf 15: Si se kdaj pri izvajanju izziva poškodoval/-a?

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
DA	1	2	1	2	5
NE	39	44	26	22	95
SKUPAJ	40	46	27	24	100

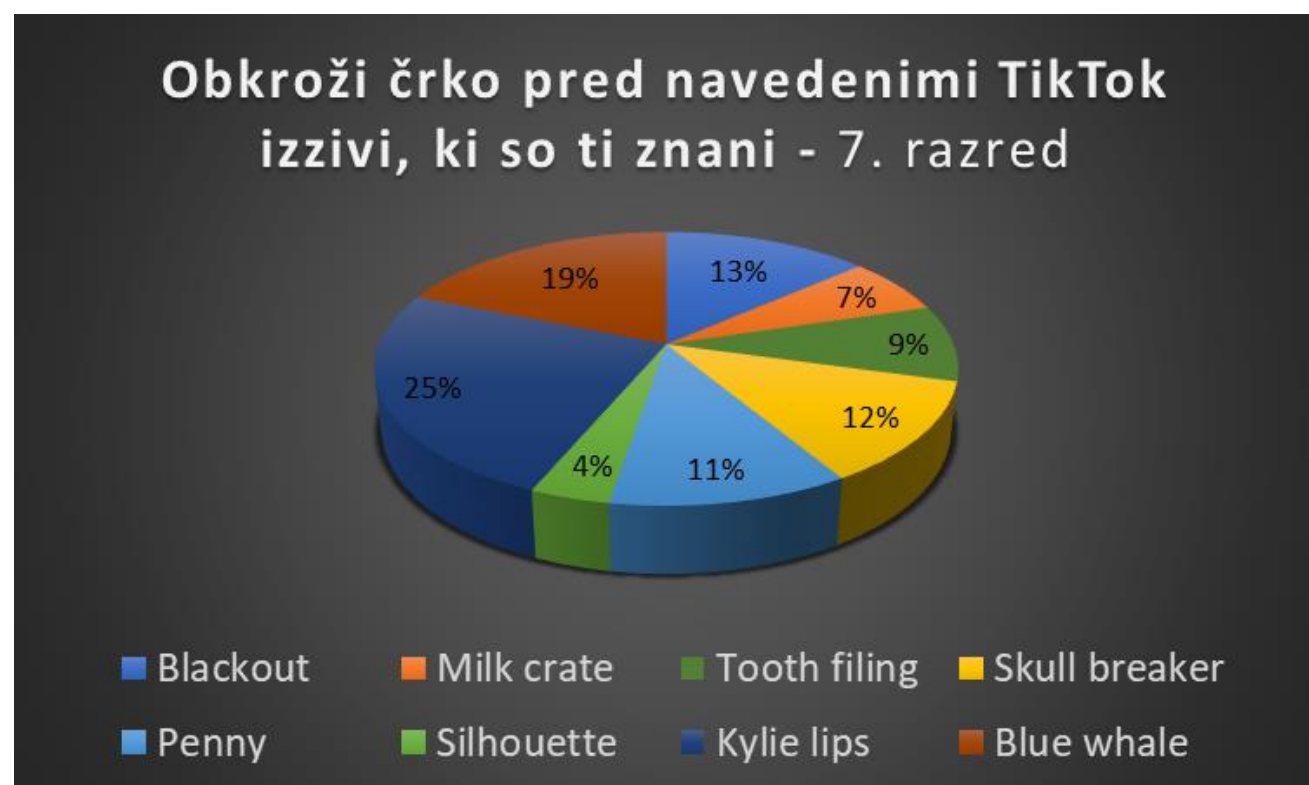
Tabela 12: Si se kdaj pri izvajanju izziva poškodoval/-a?

To vprašanje je bilo enako povezano z grafom 13 in tabelo 10, kjer sva vprašala tiste, ki so obkrožili DA, pri vprašanju o poznavanju spletnih izzivov, če so se že kdaj pri izvajanju izzivov poškodovali. Samo 5 % se je poškodovalo in kar 95 % so izziv opravili uspešno brez kakršnih koli poškodb.

3.2.10 Struktura odgovorov na 9. anketno vprašanje po razredih

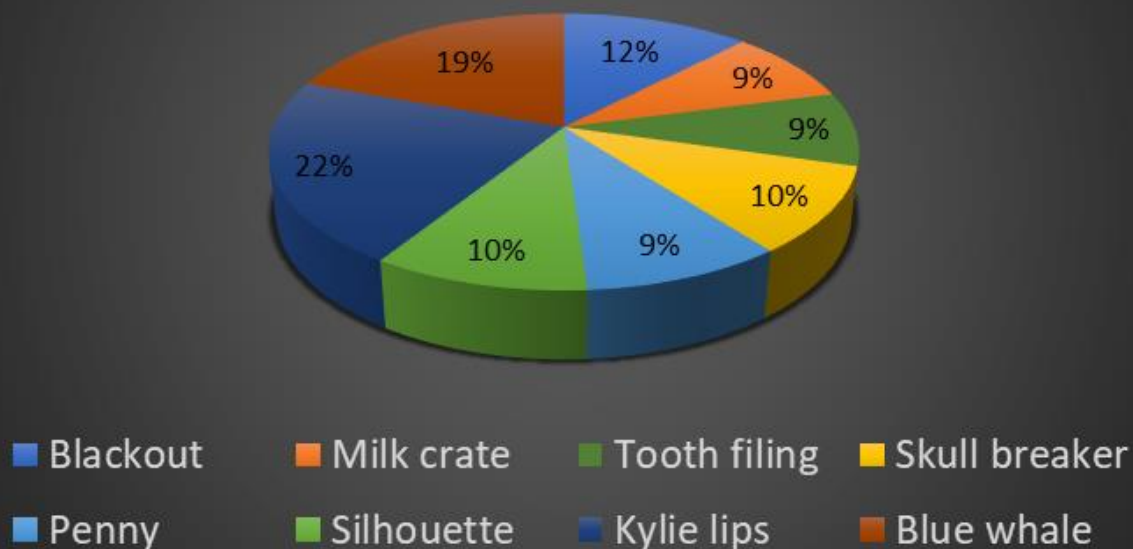

Graf 16: Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 6. razred

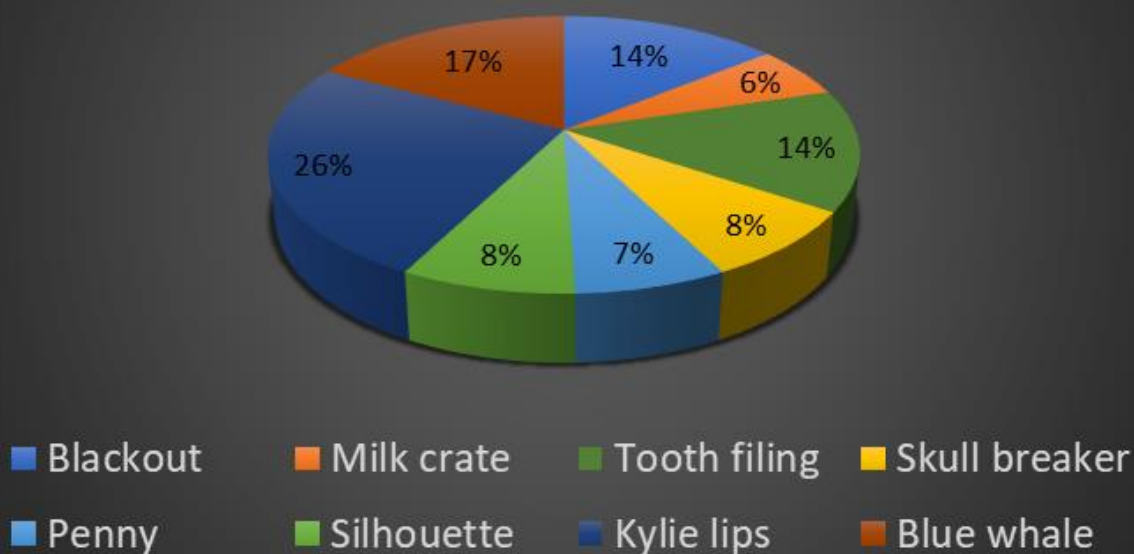
Graf 17: Okroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 7. razred

Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 8. razred

Graf 18: Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 8. razred

Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 9. razred

Graf 19: Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 9. razred

Odgovor	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred	%
Blackout	13	18	17	14	11
Milk crate	20	9	12	6	9
Tooth filing	13	12	12	14	10
Skull breaker	18	16	14	8	10
Penny	25	15	13	7	11
Silhouette	18	5	14	8	9
Kylie lips	36	33	30	25	22
Blue whale	29	25	27	17	18
SKUPAJ	172	133	139	99	100

Tabela 13: Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani - 6; 7; 8; 9. razred

Pri zadnjem vprašanju naju je zanimalo, ali katere od naštetih TikTok izzivov poznajo oziroma so že slišali za njih. 11 % pozna Blackout in Penny izziv, 9 % pozna Milk crate in Silhouette izziv, 10 % pozna Tooth filing in Skull breaker izziv, kar 22 % pozna izziv Kylie lips in 18 % pozna izziv Blue whale. Najbolj prepoznaven je izziv Kylie lips, sledi mu izziv Blue whale.

4 Sklepne ugotovitve

Na podlagi izbrane literature, spletnih virov, izpeljanih anket z učenci I. osnovne šole Celje in pogovora z dr. Miho Kramlijem sva preverila zastavljene hipoteze.

H 1: Spletni izzivi so v porastu.

TikTok je družabno omrežje, katerega število uporabnikov narašča, s tem pa tudi spletni izzivi na le-tem. Število uporabnikov je bilo pred tremi leti (2020) 690 milijonov, v letošnjem letu pa to znaša kar 1,5 milijarde. Prav tako smo bili v zadnjem času priča številnim člankom o nevarnih izzivih. O slednjih sva poročala v poglavjih 2.1.2 in 2.5.

Hipotezo 1 sva **potrdila**.

H2: Učenci I. OŠ Celje spletnih izzivov na TikToku ne poznajo dobro.

TikTok povprečno pozna 12 % učencev od 6. do 9. razreda naše šole, izmed teh jih nekje 18 % pozna spletne izzive. Poudariti je potrebno, da tisti, ki poznajo izzive, jih poznajo več kot enega. Hipotezo 2 sva **delno potrdila**.

H3: Večina učencev I. OŠ Celje se še ni udeležila spletnega izziva.

Tisti učenci, ki TikTok izzive poznajo, se le-teh načeloma ne udeležujejo oz. pri teh ne sodelujejo, kar naju po svoje zelo veseli. V povprečju je teh učencev 85 %.

Hipotezo 3 sva **potrdila**.

H4: Spletnih izzivov se poslužujejo mladi s šibkejšo samopodobo.

Na dobro samopodobo zagotovo vpliva sprejetost med vrstniki. V anketi sva spraševala tudi po tem. Ugotovila sva, da se v povprečju šestošolci bolj čutijo sprejete kot devetošolci, prav tako pa se za to sprejetost tudi bolj trudijo. V 6. razredu se kar 84 % učencev trudi za sprejetost med vrstniki, posledično seveda potrjuje dejstvo, da poznajo v 6. razredu kar 172 izzivov na TikToku, v 9. razredu pa »le« 99. Meniva, da je rezultat takšen ravno zaradi šibkejše samopodobe v 6. razredu.

Hipotezo 4 sva **potrdila**.

H5: S pravočasnim ozaveščanjem mladih lahko spletne izzive preprečimo, in sicer predvsem s pogovorom.

Pri tem sva se navezala na dr. Miho Kramlija, ki nama je razložil, kakšen je pomen pogovora in ozaveščanja mladih o škodljivosti spletnih izzivov. Poleg tega imajo pri tem veliko vlogo starši že v predšolskem obdobju, kasneje v šolskem obdobju pa predvsem v kontroli in dostopnosti tehnologije.

Hipotezo 5 sva **potrdila**.

5 Zaključek

Na začetku raziskovanja sva vedela, da bova naletela na težave glede literature. Namreč tema, ki sva se je lotila, je novodobna, posledično zato ni veliko pisnih strokovnih virov. Ker se nama je kljub temu zdela najina tema zanimiva in meniva, da je še vedno zelo aktualna, sva o tem želela raziskovati..

Pri raziskovanju sva si pomagala z različnimi spletnimi viri in literaturo, ki so nama pomagali pri razumevanju uporabe različnih metod za sprejemanje med vrstnike. Nova spoznanja so naju zelo presenetila, saj sva kljub najinemu predvidevanju in poznavanju določenih spletnih izzivov pri raziskovanju ugotovila, da se niti ne zavedamo, kako široka populacija uporablja TikTok aplikacijo.

V teoretičnem delu sva uporabila literaturo, kjer sva se poučila o tem, zakaj se posamezniki sploh lotevajo izzivov in kakšna je samopodoba teh posameznikov. Hkrati sva poiskala ogromno spletnih člankov, ki govorijo o nevarnosti spletnih izzivov. Čeprav sva pričakovala veliko izzivov, naju je številčnost le-teh kljub vsemu presenetila.

V empiričnem delu sva podatke zbirala s pomočjo anketnih vprašalnikov in pogovorom s strokovnjakom. Na področju raziskav nekemičnih zasvojenosti in udejstvovanja mladih v spletnih izzivih je še veliko nedorečenega. Za začetek bi bilo morda potrebno, s tem se strinja tudi dr. Kramli, ustanoviti nek državni inštitut, ki bi se aktivno ukvarjal s to tematiko. Potrditi pa sva morala tudi, da tisti, ki želijo najti določene informacije o nevarnosti spletnih izzivov, le-to lahko storijo kar na spletu. Tu bi lahko dodali le, da smo spet na začetku. Splet ima namreč poleg negativnih tudi veliko pozitivnih učinkov na človekovo življenje.

Od petih hipotez sva štiri potrdila, eno pa le delno. V drugi hipotezi sva predvidevala, da učenci naše šole TikTok izzivov ne poznajo dobro, kar ne drži v celoti. Res je, da jih večina ne pozna, ampak tisti, ki jih poznajo, poznajo več izzivov. Zato je prišlo do delnega potrjevanja druge hipoteze.

Pisanje raziskovalne naloge je bilo obsežno in je hkrati zahtevalo veliko medsebojnega prilagajanja in usklajevanja. Hkrati pa sva svoje znanje z raziskavo razširila in dobila nove poglede o uporabi in nevarnostih spletnih izzivov ter se naučila, kako težave z odvisnostjo in zasvojenostjo omejiti.

6 Viri in literatura

- <https://safe.si/neprimerne-in-nezakonite-vsebine/spletni-izzivi> (pridobljeno 15. 2. 2023)
- <https://www.programneon.eu/tiktok-priloznost-za-ucenje-ali-zakladnica-nevarnih-idej/> (pridobljeno 15. 2. 2023)
- <https://www.iskreni.net/najbolj-nevarni-tiktok-izzivi-ki-imajo-lahko-hude-posledice/> (pridobljeno 17. 2. 2023)
- <https://www.dnevnik.si/1042771658> (pridobljeno 18. 2. 2023)
- <https://safe.si/starsi/internet-in-vzgoja> (pridobljeno 18. 2. 2023)
- <https://www.psihoterapija-ordinacija.si/osebnost-in-odnosi/osebnost/osebnost-in-samopodoba> (pridobljeno 18. 2. 2023)
- <https://www.mipi.si teme/medijska-pismenost/prepoznajte-fenomen-nevarnih-izzivov-na-druzabnem-omrezju-tiktok> (pridobljeno 18. 2. 2023)
- <http://www.programneon.eu/kako-govoriti-o-izzivih-na-spletu/> (pridobljeno 18. 2. 2023)
- Covey, Sean. 6 najpomembnejših odločitev v najstniških letih. Ljubljana: Mladinska knjiga. 2006.
- Ferlinc, Blaž. Ko pridejo težki dnevi. Nasveti za mlade. Šmarješke Toplice: Stella. 2003.
- Ščuka, Viljem. Šolar na poti do sebe. Ljubljana: Didakta. 2008.

7 Seznam slik

- Slika 1: fotografija na naslovnici (<https://www.24ur.com/novice/slovenija/tiktok.html>) pridobljeno: 18. 2. 2023.

8 Priloga

8. 1 Anketni vprašalnik za učence

ANKETNI VPRAŠALNIK O PREDVIDENIH VZROKIH UPORABE TIKTOK IZZIVOV

Pozdravljeni!

Sva Nuša in Maj, učenca 9. razreda I. OŠ Celje, in pripravljava raziskovalno nalogo z naslovom *TikTok izziv? Ne, hvala!*

Namen raziskovalne naloge je raziskati, kaj vpliva na samopodobo učencev, zakaj se mladi lotevajo raznih izzivov s TikToka ter kako dobro poznajo socialna omrežja.

S pomočjo spodnje ankete nama boste pri pridobivanju podatkov zelo pomagali, če boste iskreno odgovorili na vsa zastavljena vprašanja. Anketa je anonimna.

Obkroži ustrezno možnost.

SPOL: Ž M

RAZRED: 6. 7. 8. 9.

1. Ali si se že odločil/-a, na katero srednjo šolo bi se vpisal/-a?

DA NE

2. Če si obkrožil/-a DA, na podlagi česa si se zanjo odločil/-a?

- a) Zaradi zelenega poklica.
- b) Zaradi finančnih ali drugih ugodnosti.
- c) Zaradi področja, na katerem sem dober/dobra.
- d) Drugo (napiši):

-
3. Kakšen je bil tvoj učni uspeh v preteklem šolskem letu?

- a) Z njim sem bil zadovoljen/zadovoljna.
- b) Z njim nisem bil zadovoljen/zadovoljna.

4. Ali imaš občutek, da si v družbi sošolcev sprejet/-a?

DA NE

5. Ali se za sprejetost trudiš?

DA NE

6. a Katero od navedenih socialnih omrežij poznaš?

- a) TikTok
- b) Instagram
- c) Snapchat
- d) Twitter
- e) Facebook

- f) WhatsApp
- g) WeChat
- h) YouTube
- i) Pinterest
- j) Reddit
- k) Drugo: _____

b Izmed izbranih socialnih omrežij navedi 3, ki jih najpogosteje uporabljaš?

7. Koliko meniš, da moraš biti star za uporabo TikToka?

- a) 13
- b) 16
- c) 18

8. a Ali poznaš kakšne TikTok spletne izzive?

DA NE

8. b Če si obkrožil DA, ali si že pri katerem sodeloval/-a?

DA NE

8. c Si se kdaj pri izvajanju izziva poškodoval/-a?

DA NE

9. Obkroži črko pred navedenimi TikTok izzivi, ki so ti znani.

- a) Blackout Challenge
- b) Milk crate Challenge
- c) Tooth filing Challenge
- d) Skull breaker Challenge
- e) Penny Challenge
- f) Silhouette Challenge
- g) Kylie lips Challenge
- h) Blue whale Challenge (Moder kit)

Zahvaljujete se vam za odgovore.

Nuša in Maj